

*L'art com a eina de cohesió social,
participació i acció comunitària.*

Remei Gil Pla

Tutora: Dra. Txus Morata

Educació social

Barcelona, 22 de Juny del 2015

L'art es veu, s'escolta o es sent, tant en el sentit auditiu com sensorial: és el llenguatge sensorial, que a vegades necessita l'educació social per a arribar a les persones i les societats.

(E. Catalá)

L'art com a eina de cohesió social, participació i acció comunitària

Resum:

Treball de recerca aplicada enfocada a aprofundir en la participació, la cultura, l'acció comunitària, els llenguatges artístics i l'educació social en relació a aquests. En aquesta recerca veurem l'opinió dels infants i joves del poble d'Alcanar en relació als pilars anteriors, art, cultura i acció social i també la visió d'experts en projectes d'art comunitari. L'objectiu és demostrar que l'art és una eina de cohesió social, participació i acció comunitària.

Paraules clau: **Participació, cultura democràtica, llenguatges artístics, cohesió social, educació social i acció comunitària.**

Resumen:

Es un trabajo de investigación aplicada con el fin de conocer en profundidad la participación, la cultura, la acción comunitaria, los lenguajes artísticos en relación a la educación social. En este trabajo podremos observar la opinión de los niños y niñas del pueblo de Alcanar en relación a la cultura, la acción comunitaria y los lenguajes artísticos y también el punto de vista de expertos con proyectos de arte comunitario. El objetivo es demostrar que el arte es una herramienta de cohesión social, participación y acción comunitaria.

Palabras claves: **Participación, cultura democrática, lenguajes artísticos, cohesión social, educación social y acción comunitaria.**

Summary:

Applied research work focused to deepen in participation, culture, community action, artistic languages and Social Education.

In this research we will know the opinion of the children and young people from Alcanar and we also will know the view of experts on community art projects. The objective of this research is to show that the art is a necessary tool to built a social cohesion, participation and community action.

Key words: **Participation, democratic culture, artistic languages, social cohesion, social education and community action.**

Agraïments

En primer lloc i molt especialment m'agradaria agrair a la Txus, la meva tutora per guiar-me durant tot els transcurso i construcció del treball. En segon lloc a l'escola Joan Baptista Serra per deixar-me passar els qüestionaris als alumnes i tractar-me "com a casa" i també als INS Sòl de Riu per passar també els qüestionaris als alumnes del centre. En tercer lloc, m'agradaria agrair a la Ester Bonal, la Laia Serra i Noemí Rubio i al Josep Mª Aragay poder donar-me l'oportunitat d'entrevistar-los i conèixer els seus projectes més a fons.

Índex

1.	Justificació.....	4
2.	Marc teòric.....	7
2.1	Cultura.....	8
2.1.1	Cultura comunitària.....	10
2.1.2	Cultura democràtica i democratització de la cultura.....	12
2.2	Participació.....	14
2.3	Cohesió Social.....	18
2.4	Acció comunitària.....	19
2.5	Llenguatges artístics.....	21
2.5.1	Música.....	21
2.5.2	Teatre.....	22
2.5.3	Dansa.....	23
2.5.4	Pintura o Arts plàstiques.....	24
2.6	Educació social i art.....	24
3.	Projectes significatius sobre art i acció social.....	27
3.1	Basket – Beat.....	29
3.2	Comunitària.....	30
3.3	Xamfrà.....	33
3.4	El sistema.....	36
3.5	Quadre resum dels quatre projectes.....	39
4.	Metodologia.....	41
5.	Breu context del poble d'Alcanar.....	45
6.	Anàlisi de dades.....	46
6.1	Anàlisi quantitatiu.....	46
6.1.1	Participació.....	46
a)	Elements definitoris de la participació.....	46
b)	Participació activa dels xiquets i xiquetes.....	48

6.1.2	Cultura.....	51
a)	Tradicions culturals	51
b)	Costums culturals i identitat.....	52
6.1.3	Art i Educació	53
a)	Elements definitoris de l'Art.....	53
b)	Art en relació al coneixement personal.....	55
c)	Art és una assignatura important.....	57
b)	Participació en entitats d'art o cultura al Poble	58
6.1.4	Participació i comunitat.....	59
a)	Participació artística dintre de la comunitat, poble Alcanar.....	59
b)	Activitats per a un futur projecte	60
6.2	Anàlisi qualitatiu.....	64
6.2.1	Definició dels projectes o missió i objectius	66
6.2.2	Objectius	67
6.2.3	Paper del dinamitzador	69
6.2.4	Metodologia.....	70
6.2.5	Treball en Xarxa	72
7.	Discussió	74
8.	Conclusions	78
9.	Bibliografia.....	82
10.	Webgrafia i recursos audiovisuals	83
11.	Índex de gràfics i taules	84
11.1	Gràfics.....	84
11.2	Taules.....	85

1. Justificació

El tema que he escollit per a fer el Treball de Fi de Grau és “*l’art com a eina d’inclusió social, participació i acció comunitària*”. He escollit aquest tema perquè a nivell personal i professional m’interessa molt ja que sempre m’ha cridat l’atenció el llenguatge artístic com a un canal més de comunicació i expressió de les persones i les comunitats. L’art, a nivell personal, ha format part activament de la meua vida i de la meua trajectòria social i formativa. Com a vessant professional, l’art és una eina útil per a fer intervencions socials amb diferents grups de persones tot i que també pot arribar a ser un mitjà de vida i una sortida educativa d’un entorn desfavorable.

A més a més, a la carrera hi ha diverses assignatures relacionades amb l’art i la importància que té a l’acció social i com aplicar-lo. Aquestes assignatures i els professors que les donaven em van fer veure que realment sí que era una eina amb moltes possibilitats i que s’adaptava molt bé a l’entorn que el professional volia treballar.

A part de l’art, la comunitat també és un punt molt important en aquest treball, ja que la investigació està dedicada a una comunitat i no a un col·lectiu en concret.

He escollit el poble d’ Alcanar com a centre de la meua investigació per motius diversos. El primer és pel coneixement del context polític i cultural que tinc ja que és el meu poble natal, la segona raó és per la accessibilitat que he tingut a l’hora de passar diversos instruments dins del treball de camp i l’última és perquè en un futur puc dur a terme una acció comunitària d’aquest tipus.

En relació al tema que he escollit, art i acció social, hi ha molts estudis que s’han fet, ja que és un tema amb rellevància social i actualment se li dóna molta èmfasi. Els estudis que s’han fet sobre aquest tema són molt recents i per aquest motiu m’ha costat molt la seva recerca.

El concepte que ha recorregut més camí i ha estat més investigat al llarg dels anys, és el de “Desenvolupament cultural comunitari”. Aquest concepte ha estat investigat a nivell de comunitats, de participació d’aquestes i de cohesió. Aquest concepte sorgeix a Austràlia, per a donar resposta a una necessitat i demanda social. Aquest està estretament lligat a l’Educació Social perquè aquesta té una naturalesa transformadora.

La hipòtesi d'aquest projecte és demostrar que **l'Art és una eina de cohesió social, d'expressió, la participació i d'acció comunitària.**

Per tal d'aclarir la hipòtesi, entendrem com a art tot allò que aporten les arts escèniques, plàstiques, sonores i visuals a les persones, més enllà de coneixements tècnics. L' inclusió social li donem una perspectiva de cohesió entre les persones d'una comunitat, i no té què ser obligatòriament amb risc d'exclusió social. Entenem l'expressió com un mitjà de comunicació tant intern (amb un mateix), com extern (amb la societat) i la participació com la oportunitat de dir el que es pensa i es sentin. Finalment l'acció comunitària entesa com una mirada de futur per un projecte social, artístic i comunitari amb la participació de les persones i entitats on tinguin cabuda inquietuds individuals i col·lectives.

Per a fer aquest treball primerament m'he documentat sobre projectes fets arreu del món d'art i acció social. Valoro molt el fet de constatar que hi ha molts projectes d'art destinats a la cohesió social en general, sigui del col·lectiu que sigui. Els projectes són de tot tipus, n'hi ha des de construcció d'instruments amb brossa per a què persones sense recursos puguin tocar i aprendre música fins dinamitzacions de creació de cultural.

Amb l'opinió de professionals que han creat projectes i també d'investigadors que han escrit sobre l'Art i l'Educació Social, he extret que és un camp poc explorat encara però té moltes potencialitats i dóna molt de joc per a crear processos d'aprenentatge, vivències, cultura i identitat a les persones.

L'Educació social és una professió on el centre de l'acció que els professionals desenvolupen hi ha una persona, una família o una comunitat amb algunes mancances que necessiten d'eines per sortir-se'n i aprendre d'allò que estan vivint. La nostra professió ha de donar eines i acompanyar a qui ho necessiti i vulgui durant el seu procés de canvi i transformació.

L'art en general pot ajudar a què les persones o comunitats que ho necessitin, tinguin els recursos suficients per saber on estan, on volen anar i qui són. Ens dóna un ventall d'oportunitats per canviar, acompanyar i veure un altre camí a la persona que realment ho necessita.

Per a posar en context aquest treball, primerament dir que és de recerca aplicada, amb això vull dir que he fet una recerca sobre uns conceptes que m'han semblat molt

importants i necessaris per a conèixer realment la base de les comunitats, de l'art i també de l'Educació Social vinculada a l'art i la cultura.

Aquest consta de dos grans blocs, el primer és l'apartat d'investigació on hi ha el marc teòric i també una recerca de projectes socials i artístics, vinculats amb el tema principal del treball. Seguidament hi ha un segon apartat que l'anomeno recerca aplicada, on hi trobem l'anàlisi de dades i la discussió sobre aquestes amb tot el contingut que he anat aportant tant a la part teòrica com a la pràctica.

Dins del marc teòric on es troben els pilars teòrics amb els quals es centra el treball, aquests són: la participació, la cultura, l'art i l'educació social. La segona part d'aquest primer bloc hi ha un apartat d'antecedents, és a dir, projectes d'art comunitari. He cregut molt convenient posar aquest apartat per a donar èmfasi en que realment és molt important i actualment funciona.

El segon bloc és el de recerca aplicada, en aquest he investigat de forma pràctica els pilars del marc teòric. Aquesta recerca pràctica consta d'enquestes als alumnes del institut d'Alcanar, INS Sòl de Riu i també d'entrevistes a tres professionals els quals porten projectes d'art comunitari en diverses àrees: la plàstica, la música, el teatre... Després de la recerca aplicada i l'anàlisi de dades, també hi ha l'apartat de discussió on reflexiono sobre la relació entre la teoria i les dades dels resultats obtinguts.

Finalment trobem les conclusions del treball, en aquest apartat trobem les reflexions de com he viscut jo el treball al moment de construir el marc teòric, de passar els qüestionaris, de fer les entrevistes i l'anàlisi de dades. També hi ha propostes de millora, és a dir, com podria millorar el resultat d'aquest treball si el tornés a fer o també si hi hagués una continuïtat.

Aquest apartat és un espai de reflexió subjectiva sobre la totalitat del projecte, com l'he viscut, quines coses m'ha aportat i com podria traure millor rendiment.

Al marge del treball, l'últim apartat són els annexes, un part molt important d'aquest també perquè hi ha els models de qüestionaris que he fet servir per als alumnes, les entrevistes transcrites dels professionals i també altres materials interessants que no he posat al cos del treball.

2. Marc teòric

El marc teòric del treball és una recerca sobre tots els conceptes relacionats amb la finalitat del treball, intentar corroborar teòricament que l'art és una eina d'inclusió social, expressió, participació i acció comunitària.

Per tal de poder documentar-me amb aquestes vessants he escollit quatre pilars fonamentals, cultura, participació, art i educació social lligada als llenguatges artístics. Dintre d'aquets quatre grans grups hi ha subclassificacions per a que tot el contingut teòric quedi més adequat, organitzat i englobat dintre d'aquets apartat.

He escollit aquests pilars perquè entre si estan estretament lligats i són molt importants al moment de parlar de projectes comunitaris i d'acció social. Els motius són:

En primer lloc he escollit la cultura perquè aquesta constitueix un pilar fonamental de la societat, uneix i crea vincle emocional i afectiu entre la comunitat. La cultura uneix a tota la comunitat per una causa comú, ajuda a conèixer-la i a descobrir coses sobre aquesta que possiblement explicades no seria el mateix. (Inglés, 2005)

A més a més l'ampli significat de cultura també ens permet englobar molts eixos que són molt importants quan parlem de comunitat. Aquests eixos podrien ser les tradicions populars col·lectives d'un poble o d'una regió específica, també pot ser l'art urbà, la llengua o els costums de cada societat.

Per tant, podem dir que la cultura és un tema molt ampli però també és un agent d'inclusió, canvi i transformació per a la persona però també per una comunitat.(González, 2013)

En segon lloc he escollit la participació perquè crec que és imprescindible per a parlar d'un projecte comunitari que ha de ser de tothom i per a tothom. Per això és molt important tenir en compte la participació social i comunitària al moment de dissenyar o elaborar un projecte comunitari. Aquest pilar és el que possiblement no estigui tant consolidat a la societat perquè tampoc hi ha una educació específica per la participació dels ciutadans tant a nivell polític o estructural com a nivell cultural. (Fernando Pindado 2004)

En tercer lloc he reflexionat entorn els llenguatges artístics perquè és una eina d'expressió de la identitat personal, és a dir, que la persona pot expressar qui és i com es sent a partir de qualsevol llenguatge artístic. No obstant, també és un instrument de

la cultura per a fer-se present dintre de la societat i així crear cohesió i sentiment d'identitat. (Algado, 2011)

Els llenguatges que he plasmat són la música, la dansa, el teatre i la plàstic. He escollit aquets perquè són les disciplines més comunes i més conegudes però també perquè al terreny on dissenyaré el projecte són les més arrelades i abundants.

L'últim pilar és la relació que té l'art i l'educació social, com aquestes dues disciplines juntes poden ser un factor de canvi i de transformació social, així com també veure les potencialitats de la creativitat i l'expressió artística per tal de poder arribar a una millora de l'entorn social.

A més a més, l'art pot interaccionar com a vincle entre allò individual i col·lectiu, és a dir és el catalitzador de que un sentiment o vivència pròpia és pugui transmetre al grup i així construir un pensament crític i divulgació d'opinions.(Collado n.d.)

2.1 Cultura

Per tal d'entendre la globalitat d'aquest pilar, a continuació hi ha una contextualització generalitzada sobre la cultura. En primer lloc exposo el sentit de la cultura d'una forma generalitzada, amb la definició d'aquesta, entre d'altres coses. Després hi ha hi ha dos subapartats ens els quals integro dos conceptes importants dintre d'aquesta, un és "la cultura comunitària" i el segon la "cultura democràtica i la democratització de la cultura".

Per començar aquest apartat, crec que és molt important definir el concepte de cultura, ja que la cultura és un dels pilars de la societat i de la integració de les persones dintre d'aquesta.

El *dic* (*Diccionari de la llengua Catalana*) defineix cultura com:

1 1 f. [LC] Acció de cultivar; l'efecte.

1 2 f. [LC] [PE] Conjunt de les coneixences literàries, històriques, científiques o de qualsevol altra mena que hom posseeix com a fruit de l'estudi, de les lectures, de viatges, d'experiència, etc.

2 1 f. [LC] [AN] [PE] Conjunt dels símbols, valors, normes, models d'organització, coneixements, objectes, etc., que constitueixen la tradició, el patrimoni, la forma de vida, d'una societat o d'un poble.

En primer lloc la cultura és tot aquell coneixement que tenim les persones a través de tot el que ens han ensenyat durant la vida, hem estudiat i hem viscut, per aquest motiu és molt important tenir en compte el conjunt de vivències i l'entorn.

Com veiem en la definició de cultura del Institut de la llengua catalana (Catalans 2007): la cultura són tots aquells símbols, valors, normes, tradicions... per aquest motiu quan parlem de cultura hem de tenir en compte el model de societat i vida de les persones.

La inclusió social està estretament lligada amb la cultura com a base també la identitat d'una societat amb els seus costums, normes o valors. La cultura és aquell valor afegit

González (2013a) ens parla de la cultura com a agent de canvi i ens diu que aquesta permet veure situacions personals i col·lectives que possiblement d'una altra forma possiblement seria més difícil descobrir-les.

Amb això explica que la cultura és un agent de coneixença, canvi i transformació, ja que amb ella podem conèixer costums, formes de fer i de pensar i així també entendre millor a totes les persones que viuen al nostre costat, siguin d'on siguin, ja que cadascuna tindrà la seva cultura.

També ens diu que podem conèixer a una persona de forma més profunda o interior amb la cultura, ja que amb ella es poden expressar moments significatius de la vida, dels avantpassats, normes social i de convivència i també per a que els ciutadans siguin conscients de la diversitat cultural que existeix. (González 2013b)

En la societat globalitzada que vivim, tots els processos migratoris que hi ha, la varietat de pensament i cultures, ens porta a conèixer diferents realitats i vivències dintre d'un mateix territori. Per aquest motiu és molt important, conèixer i ser capaç d'obrir l'espai cultural a altres cultures, conviure i conèixer-les, per això podem parlar de diàleg cultural. El diàleg cultural l'entendem com a procés d'intercanvi de coneixements i l'enriquiment mutu de dues o més cultures.

El diàleg cultural que hi ha avui en dia al món fa que les societats i els territoris tinguin una idea de cultura diferent ara que al inici del processos migratoris i al inici del colonialisme. Abans s'associava una idea de cultura a un territori determinat, ja que totes les persones que hi vivien sabien la llengua, els costums, la religió, etc. En canvi ara, la cultura és més àmplia i no s'associa a un territori en concret. (González 2013 c)

2.1.1 Cultura comunitària

El concepte de Cultura comunitària no té un origen concret, sinó que va sorgir a diferents llocs, tot i això els països anglosaxons van ser els precursors d'aquesta pràctica. Aquest concepte sorgeix durant el 1970 al 1980.

La cultura comunitària apareix com a resposta a les necessitats socials i els canvis de les situacions que les persones estaven vivint com ara la desigualtat, la marginació social i tot allò que afectava a la comunitat. A part d'això també va sorgir per a crear arts que no fossin elitistes que tothom pogués tenir un paper en la creació comunitària i no fos a títol individual (Inglés, 2005)

El desenvolupament de la cultura comunitària és el conjunt d'iniciatives que engloba la participació artística d'una professional i també la comunitat en la qual es desenvolupa. L'objectiu d'aquesta és que amb els llenguatges artístics i la cultura construeixen un canvi social determinat (Inglés, 2005)

La cultura comunitària té com a eix vertebral la cultura tradicional i el camí per a vincular nous projectes de bases socials i també de dinamitzador. La cultura comunitària és un catalitzador de denúncies socials on la comunitat fa servir com a eina per expressar les desigualtats i les injustícies socials en les quals estan vivint, això sí, amb la finalitat de provocar un canvi.

Per això podem dir que la cultura comunitària és una eina i un mitjà de transformació per a una persona a caràcter individual o comunitat, ja que té transmet valors, idees i és un catalitzar de idees de transformació social. (González:101)

Per a portar a terme un projecte de desenvolupament comunitari es necessita un equip professional. Aquestes persones han de tenir les competències de facilitar i dinamitzar el procés de forma adequada a la comunitat en la qual treballen. Normalment l'equip professional el forma un artista de l'àmbit que es necessiti, educadors socials, pedagogs, mediadors, persones enteses amb la cultura, entre d'altres, sent molt important que aquest equip sigui variat i interdisciplinari, ja que així és més fàcil resoldre els dubtes que van sorgint durant tot el procés. En aquest àmbit és molt important també que l'equip dinamitzador faciliti la participació de les persones en tot el procés. (Inglés, 2005)

A l'article "Aproximación histórica y conceptual al DCC" ens parla que hi ha tres dimensions en el desenvolupament d'un projecte de cultura comunitària .

Primerament la dimensió social, aquesta ens indica les necessitats socials que hi ha al territori que es va a fer el projecte i també les que té la persones amb l'entorn i els vincles que hi ha dintre de la pròpia comunitat.

La segona és la dimensió cultural, aquesta són tots els valors, tradicions i creences de la pròpia comunitat. Dintre d'aquesta dimensió també hi ha els llenguatges artístics que són el mitjà d'expressió de les persones i també una ajuda per saber com és la realitat de la comunitat.

Per finalitzar aquestes dimensions està l'educativa, principalment es parla d'educació "no formal", ja que va relacionat en el creixement personal i el desenvolupament individual d'autocrítica i de benestar amb un mateix.

(Inglés,2005 : 33)

Quan parlem de cultura comunitària sempre ho hem de fer de forma transversal tot i que hi hagi un equip promotor o dinamitzador perquè tothom és igual d'important dintre del procés i l'art juntament amb la comunitat estan a un mateix pla. Ja que l'art és una eina mediatra per a la comunitat, així que posen molta èmfasi amb la millora relacional entre els individus de la comunitat.

A més a més un projecte de cultura comunitària vol que el territori i les persones que hi formen part tinguin l'oportunitat d'expressar-se, construir i formar la cultura que ells creguin que s'adequa més a les seves necessitats socials i realitats. Per aquest motiu el procés és molt important, des d'un inici fins el final. No hem de menysprear el producte però tampoc tot el procés individual i col·lectiu que han fet les persones i la comunitat.

La cultura forma part de la identitat d'un poble, comunitat o persona, per aquest motiu és molt important el resultat però també el com, el què i el perquè es fa amb els projectes.

2.1.2 Cultura democràtica i democratització de la cultura

La contraposició d'aquest dos conceptes surt arran del concepte de cultura i les seves pràctiques, que reivindica el pluralisme i la participació de les persones per a comprometre-les amb el seu procés de desenvolupament. (Caride 2005)

A continuació exposo una petita definició dels conceptes que parlo en aquest apartat, per tal de tenir les diferències clares entre elles.

La democratització de la cultura percep als ciutadans com a consumidors de cultura massificada per contra, la democràcia cultural els considera creadors - productors d'una cultura singularitzada i que dóna més valor als processos que al producte en si. (Caride,2005)

En aquestes definicions veiem clarament que la democratització cultural és una visió més massificada d'allò que podem anomenar cultura i també allò que ha estat més valorat al llarg dels anys. En canvi la democràcia cultural és aquell tipus de cultura que creen les persones i les ciutats fent-la seva, sense filtres i cuidant el procés de creació.

Aquesta diferència es crea quan a finals del segle XX es parla de cultura per a fer referència al ballet, l'òpera, el teatre, l'escultura entre d'altres coses i es va veure que tot aquest tipus de cultura no era accessible a tothom. Per aquest motiu es planteja quin tipus de cultura tenim i si realment ho és ja que no tota la societat hi arriba. (Holden, 2008)

La democràcia cultural ens porta a pensar amb la globalitat del concepte i de la situació social en la que ens trobem. Holden, 2008, ens fa una reflexió sobre aquesta qüestió, primerament ens parla del tipus d'estat que tenim, que és un estat de dret i per aquesta raó tothom té dret a la cultura, a crear-la i gaudir-la.

L'accés a la cultura és un dret que tenen totes les persones del món, per aquest motiu s'ha de construir unes bases a nivell legal sobre aquest tema. Aquestes haurien de tenir en compte les següents coses:

- ☞ La inclusió de l'aprenentatge cultural i l'activitat d'aquesta al sistema educatiu.
- ☞ La inclusió de les arts i la cultura a la programació de les cadenes públiques de ràdio i televisió.

- 2) La obligació per part de les autoritats locals l'accés i els fonaments de les infraestructures i els esdeveniments culturals i de participació.
(Holden, 2008 :26)

Amb tot això veiem que les polítiques culturals han de ser de transparència, integració universalitat i igualtat. La política cultural té molta feina a fer en aquest camp i així passar de ser uns consumidors culturals a un creadors de cultura o també a consumir la cultura que ens agrada i no la que ens imposen.

Al parlar d'aquest dos tipus diferenciats de cultura no podem descuidar també de parlar d'excel·lència i l'exclusivitat de l'art i la cultura en relació a la democràcia cultural. Arribar aquest moment, hem de pensar que tothom és capaç d'entendre les arts o la cultura però cada persona o societat des de la perspectiva que ha estat educada.

Per aquest motiu no podem dir que la cultura ha de tendir a l'excel·lència i l'exclusivitat de la població sinó que tothom ha de tenir accés a ella per igualtat de condicions, per ser una cultura democràtica deixarà de tenir el plus d'excel·lència o renom que se li ha donat.

Com a conclusions d'aquest apartat en respecte al tipus de cultura que volem i la societat en la qual vivim és clara, primerament tothom ha de tenir accés a la cultura ja sigui per consumir-la com per crear-la.

En segon lloc, l'estat té responsabilitats socials i polítiques sobre la cultura, com es gestiona, quina imatge té i també la visibilitat d'aquesta arreu d'un territori a través de mitjans de comunicació, escoles o al carrer.

En tercer lloc, tothom és capaç de crear cultura i art, expressar el que om vol respectant sempre a l'entorn social que està.

Per últim s'ha de vetllar per tal de que la democràcia cultural tingui un futur dintre de la societat en la que vivim. És molt important crear la cultura que les persones volen però també consumir-la. Cada persona és lliure d'escollir el tipus de cultura a la qual vol pertànyer però també la qual vol consumir i crear.

Per a concloure aquest apartat, tal i com diuen els teòrics, la cultura és una part de la vida d'una persona i d'una societat molt important. És molt important la democràcia cultural per al coneixement i desenvolupament d'una comunitat, ja que així, creix, aprèn i viu com cada persona vol i pot i no hi ha res imposat per les elits culturals. Això

està estretament lligat al desenvolupament cultural comunitari, ja que aquest concepte sorgeix per a que la comunitat prengués consciència de la cultura i també de les arts que tenia al seu voltant.

2.2 Participació

Per començar aquest apartat m'agradaria dir que la participació és un tema clau en els processos dels desenvolupament comunitari.

Aquestes dues qüestions des del meu punt de vista són molt importants perquè en el context social que vivim és molt important que la població participi però també és molt important que no sigui un tràmit més per a la construcció de la democràcia sinó que aquesta sigui real i inclusiva, que tothom pugui ser escoltat i la seva paraula sigui vàlida allà on la digui.

Hi ha molts tipus diferents de participació, podem parlar de participació democràtica, artística, participativa, assembleària, entre d'altres. Tot i això no estem acostumats i acostumades a participar i a prendre decisions a nivells importants i això ens afecta a la vida diària.

Actualment hi ha molts canals de participació però tots ells estan impulsats des de les institucions, és a dir de un agent o agents en un càrrec públic per als ciutadans i ciutadanes per a que aquets opinis sobre la institució i el desenvolupament. (Pindado, 2000)

La participació democràtica és que totes aquelles persones majors d'edat es puguin expressar mitjançant el vot però per a unes qüestions determinades però no podem parlar d'una participació lliure perquè aquestes persones només podem opinar sobre uns temes en concret.

Participar significa sentir-se part d'alguna cosa, on la opinió de les persones estigui validada i sigui escoltada per tothom, també significa prendre part d'alguna cosa ja sigui de la vida política com del dia a dia d'una comunitat.

Aquesta és molt important per al bon funcionament d'una comunitat i també de la gestió dels organismes públics, ja que sense el saber de les persones no es pot gestionar de forma correcta els seus serveis. (Pindado, 2000)

En aquest apartat també abordarem la participació des de la mirada infantil, ja que és clau i se'n parla poc com a peça important.

Primerament destacar que la participació infantil sempre es tracta com un dret a expressar-se, mirar-la des d'aquest punt de vista és reduir-la però sí que és una prioritat. La participació infantil ha estat i és un referent dintre de les pedagogies actives que l'entenen com a principi educatiu, una metodologia i un valor que s'ha de defensar. (Trilla i Novella, 2014)

Segons Tria i Novella (2014) diuen que la participació en un concepte multidimensional, per aquets motiu no podem mirar-la des d'una sola perspectiva sinó amb conjunt i amb totes les dimensions que té o aporta a la persona. A continuació les enumero les sis dimensions:

En primer lloc aporta una experiència educativa de llarga durada, és un valor educatiu que ha perdurat al llarg dels anys i que ha empoderat diverses perspectives pedagògiques al mateix temps. Aquestes perspectives poden ser l'educació no autoritària, la creació d'autonomia per a la persona, la pràctica educativa fonamentada en la societat, entre d'altres coses.

En segon lloc és un motor de desenvolupament i de canvi. Per aquest motiu, quan és participa es desenvolupen capacitats de lideratge i responsabilitat.

En tercer lloc aporta un valor democràtic, implicar-se en la pràctica educativa afavoreix al desenvolupament del infant des d'una perspectiva d'entendre el món, des de la construcció de la pròpia moral, la formació de valors entre d'altres.

En quart lloc aporta contingut formatiu ja que aquesta té un rerefons dintre de l'educació. Aquest consisteix en promoure experiències participatives, on aquestes es dissenyen i es portin a terme pels alumnes.

En cinquè lloc tenim la metodologia, la participació porta dintre seu un procés i desenvolupament actiu d'operativització de les idees i també la planificació i els passos per a desenvolupar-la. La participació com eina metodològica ens permet aprendre processos de desenvolupament d'alguna cosa participant, és a dir, sent conscients de com es fan les coses i quines són les metes d'aquesta.

En sisè lloc ens apropa a la idea de responsabilitat social, aquest va molt lligada a la idea política de participació. La responsabilitat social té com a objectiu promoure les accions col·lectives de la ciutadania i també influir de forma directa o indirecta en la

vida política. Aquesta dimensió de la participació també implica formar-se dintre de la cultura política més enllà de les institucions, la formació és a nivell conceptual i també d'actes i fets, ja que consisteix en exercir dels drets polítics col·lectius.

I per últim, la dimensió del benestar personal. És aquella part de benestar en un mateix perquè sent que la implicació i el vincle en la participació ha estat un acte de responsabilitat i compromís amb l'activisme i la transformació social. Aquesta dimensió és el resultat amb un mateix d'una bona pràctica de la participació però també de les dimensions anteriors.

Seguint parlant de la participació infantil, veiem que és un concepte molt complex on aquesta no només l'hem de mirar des d'una perspectiva sinó que hi ha sis formes d'entendre-la, també veiem que no hi ha una única forma de participar.

Participar pot significar estar a un lloc sense fer cap tasca en concret, estar informat sobre alguna cosa que es va a fer, prendre decisions, entre d'altres coses. Per aquest motiu, hi ha quatre grans tipus de participació infantil.

El primer és la participació simple, és el primer nivell de participació i també el més elemental. Es caracteritza perquè els nens i nenes formen part d'alguna activitat però com a espectadors. Els infants aquí formen part passivament d'una acció executada i desenvolupada per un adult o també quan només han estat participants a una part de la fase i no del desenvolupament de l'acció.

En segon lloc tenim la participació consultiva que és un pas més que la participació simple. En aquest tipus de participació els infants ja no són espectadors sinó que intervenen en ella amb la seva "pròpia veu". La mainada s'implica en allò que directament els afecta per a donar la seva opinió i punt de vista sobre les coses.

La participació projectiva seria la tercera escala de la participació infantil. En aquest punt els nens i nenes ja no són només consumidors o participants simples d'una idea sinó que es converteixen en agents actius de canvi i desenvolupen tot un projecte. En aquesta s'ha de treballar de forma cooperativa i activa dintre de la proposta i també s'ha d'anar un pas més enllà, passar a l'acció i transformar la realitat. Aquest pas més requereix planificació del projecte i els nens i nenes han d'estar a les diferents fases del projecte, tant a la planificació com a l'execució.

Per últim, tenim la Metaparticipació, aquesta implica una complexitat elevada. En aquesta els mateixos participants demanen canvis o generen nous espais de

participació. La complexitat és que hi hagi participació dintre d'aquesta. Els nens i nenes han de participar en les màximes experiències participatives per tal de que vegin i entenguin diferents models participatius. A participar s'aprèn participar per aquest motiu han de tenir experiències de qualitat així els permetrà reflexionar i veure la complexitat d'aquesta. És molt important que els nens i nenes treballen per donar resposta a allò que els envolta i que els afecta, directa o indirectament.

Aquesta informació està extreta del llibre "Participació infantil y construcció de la ciutadania" en el capítol de Tria i Novella, 2014.

La participació és un dret on tot ciutadà té dret a dir la seva opinió i sentir-se escoltat. Per aquest motiu estem vivint en un sistema democràtic on les persones poden escollir qui els representa a nivell polític i també legal, per aquest motiu, aquestes persones han de ser coherents i vetllar per el ben estar de tota la població, sigui d'on sigui. (Pindado, 2000)

En la Declaració universal dels Drets Humans l'article 19 diu;

"Tota persona té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; aquest dret inclou el de no ser molestat a causa de les pròpies opinions i el de cercar, rebre i difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà i sense límit de fronteres."

(Unides 1948)

He citat aquest article dels drets humans perquè per a mi és la clau i la base de la participació, tothom té dret a dir la seva opinió i a expressar-se, sense ser tractat de cap forma diferent ni ser jutjat pels seus pensaments.

En conclusió, la participació és un dret que tenen les persones pel sol fet de ser persones de dret, tot i així moltes vegades no l'exercim de la millor forma possible o no estem capacitats per a fer-ho, ja sigui per falta de eines o de coneixements. En relació a la participació dels infants, hem vist que és molt important i que aquesta té moltes dimensions a nivell personal però també social, és molt important saber-les i tenir-les en compte al llarg del temps. També hem vist que la participació té moltes nivells i moltes fases diferents, hem de identificar en quina estem i potenciar-la per a pujar-la a un nivell superior fins arribar a la participació constant.

2.3 Cohesió Social

El concepte de cohesió social en la sociologia apareix a finals de segle XX amb Durkheim (1893-1897), dient que és el nivell de consentes entre un grup social en relació a sentir-se part d'un projecte comú.

De la cohesió social es poden analitzar tres diemencions: la cultural, redistributiva i relacional.(Solé, 2011)

La dimensió cultural veu la cohesió social com el conjunt d'elements compartits a nivell de valors, normes o símbols comuns d'una mateixa societat. Aquesta dimensió dona peu a algunes crítiques perquè veu la diversitat culutral com una amenaça per a la cohesió social ja que té una visió homogènea de la societat o del grup social. Per a que finalment aquesta dimensió pugui ser dita també com a cohesió social s'arriba a a un consens de valors i normes comuns entre les diverses cultures i així s'inclueix també la diversitat cultural d'una mateixa societat.

La crítica de la dimensió cultural va ser a nivell conceptual de integració i assimilació que molts cops s'arribaven a confondre. La integració implica la interrelació de diferents símbols com costums, valors, danses, és a dir la coneixença i la convivència entre ells dintre d'un mateix territori. En canvi assimilació es refereix a la fusió d'aquests símbols per tant a desaparèixer gran part d'ells al moment de conviure amb una altra cultura. (Solé, 2011)

Per tant, entenem la cohesió social a nivell cultural com la interrelació de símbols entre dues cultures, la convivència i la coneixença entre ells i no com la assimilació d'aquests dintre d'un mateix territori, així que en cap moment vol ser una dimensió homogeneïtzadora de cultura o societat. El reconeixement cultural i la presència d'altres grups culturals dintre de les societats requereix tenir en compte la igualtat entre elles.

La segona dimensió és la cohesió social com a redistribució, consisteix en reduir al màxim les desigualtats que hi ha entre les societats. En aquest model Berstein citat per Solé, 2011 destaca dos elements claus: primerament un sistema educatiu i amb cobertura per a tothom i en segon lloc la redistribució com a mesura d'igualtat dels més desfavorits. Arrel d'això, en l'actual sistema de Benestar, la cohesió social es troba dintre de les prioritats ja que el capital humà té un paper fonamental.

En aquesta dimensió veiem la cohesió social des d'un punt de vista polític, és a dir, aquesta es pot aconseguir a través de la redistribució de recursos i serveis per a poder aconseguir una igualtat entre les persones, pobles o societats.

També podem veure la redistribució com un punt de solidaritat entre persones d'una mateixa comunitat, que s'ajuden entre elles per arribar a un punt de més o menys igualtat. Això ens demostra que existeixen organismes o es poden crear organismes tant de caràcter públic com privat (associacions o entitats) per tal de redistribuir recursos i fomentar una cohesió social més prop de la igualtat. (Solé, 2011)

La tercera dimensió estava basada amb el capital social, està directament relacionada amb les xarxes socials existents avui dia. Per aquest motiu veiem que existeix una cohesió social per la interrelació de les persones a través de plataformes virtuals on les persones es relacionen entre elles.

Com les altres dimensions aquesta també hi ha una mirada crítica en vers la relació del capital social amb la cohesió social. Aquesta mirada diu que no és directament proporcional la relació que hi ha entre el capital social i la cohesió social, no té perquè haver més cohesió social a partir del augment de capital social. (Solé, 2011)

En resum, veiem que la cohesió social és la relació entre les persones que comparteixen un territori per a viure. S'han analitzat tres dimensions, cadascuna d'elles ha rebut crítiques però s'ha arribat a una conclusió comú.

La cohesió social significa la interrelació de les persones d'un mateix territori sumant símbols, costums..., amb un nivell d'igualtat política i social per a tothom i amb la comunicació entre les persones, sigui de la forma que sigui.

2.4 Acció comunitària

No existeix una única definició per al concepte d'acció comunitària, ja que no sempre poden tenir el mateix significat, tot depèn del context però si que es refereix a treballar uns objectius de forma col·lectiva. (Rebello i Cardona, 2009 citat per Morales 2014).

Des de la perspectiva de (Morales 2014) les accions comunitàries són sempre de forma col·lectiva i amb uns objectius comuns, des d'una triple intencionalitat i estratègia. Aquestes intencions són: promoure l'empoderament de les persones o de la població, no donar peu a l'exclusió amb la incorporació de persones diferents al grup i millorar les condicions de vida de les quals es parteixen.

Aquestes tres estratègies o dimensions es poden aconseguir mitjançant la relació entre els membres de la ciutat o del grup en qüestió.

En l'acció comunitària es treballa per a que els membre del grup formin part del procés així també integrar a tothom per a que se'l senti seu. Aquest procés de transformació va lligat a una millora de les condicions de vida de les persones.

Al formar part d'un procés de canvi i transformació de la comunitat, doten a les persones de recursos i forces per les accions concretes. És a dir, la persona a mesura que va fent el camí de transformació, va adquirint recursos pel seu propi coneixement.

És molt important arribar a un nivell alt d'empoderament de la comunitat perquè es poden arribar a gestionar de forma interna i a generar canvis de forma interna, sense cap persona externa que els generi motivacions (Morales, 2014.)

No hi ha un sol tipus d'acció comunitària, aquesta pot ser de forma institucional, mixta o autònoma, entre aquests tipus hi ha elements en comú i d'altres diferencials.

Els elements en comú són: per una banda trobar un objectiu comú de forma col·lectiva; un grup de persones les quals gestionen i formen part de els accions per a la millora de les condicions de vida; consciència de pertinença al grup, les persones que l'integren; intenció de genera i promoure capacitats d'organització a l'equip; i per últim el territori. (Morales, 2014)

Els elements diferencials són diversos, des de les motivacions per fer accions socials fins la relació entre les persones del grup que la porten a terme. (Morales, 2014)

La primera diferència és l'origen de l'acció comunitària. A una acció comunitària no institucional, la mou una càrrega política, és a dir, sorgeix per a canviar allò que en aquells moments creu que no funciona o no està bé per a la societat. En canvi, a nivell institucional el que es vol és trobar alternatives o solucions a allò que està passant a llarg o mig termini per exemple, l'optimització de recursos, la prevenció, la inclusió social, entre d'altres.

La segona deferència és que les institucionalitzades, tenen com a objectiu cooperar amb allò que ja s'estava fent. En canvi l'altre tipus és necessari el conflicte per a un canvi social, això no significa que entre ells i també entre les institucions no hi hagi cooperació .

La tercera diferència és el lideratge. En una acció comunitària institucionalitzada, el rol del líder ve determinat pel professional, és a dir les qualitats d'aquest però també la

feina que li toca fer. En canvi a les accions socials mixtes, es treballa per a que el rol de líder surti des dels ciutadans però tot i això sempre hi ha una professional assignat amb el rol de líder per si es necessita. En les no institucionalitzades, no existeixen els rols sobre la base professional de cada persona ja que les relacions dintre del grup sinó que van fent una sinèrgia i es treballa conjuntament.

Aquestes són una mostra de les diferències que hi ha entre l'acció comunitària autogestionada (poble) i la institucionalitzada segons Morales, 2014.

En conclusió podem veure que l'acció social no és un concepte fàcilment definible, sempre s'ha de mirar el context en el qual s'està i l'origen de l'acció. En relació als diferents tipus d'acció comunitària que descriu Morales, 2014, s'ha observat que hi ha una gran diferència entre l'acció institucionalitzada i la autogestionada. La diferència principal és que una surt del paraigües de la institució política i l'altra al marge d'aquesta per intentar canviar la societat.

2.5 Llenguatges artístics

El llenguatge és el mitjà de comunicació més important que hi ha entre els éssers humans, en la comunicació no podem obviar el so ni tampoc els gestos, ja que són una part molt important.

L'art el podem considerar un llenguatge perquè amb ell interaccionen moltes eines que ens transmeten idees, sentiments, emocions i sensacions. Aquest llenguatge és el més universal de tots perquè no hi ha unes regles establertes i totes les comunitats el poden entendre i interpretar-lo, això sí, d'una forma potser diferent.

Dintre del llenguatge artístic podem trobar signes d'expressió corporal, sons, imatges, mirades i també paraules, aquesta agrupació de símbols és el que ens permet donar-li un sentit a l'art.

Els llenguatges artístics que es basa el marc teòric són, la música, la dansa, el teatre, la pintura i la fotografia. Totes aquestes disciplines ens permeten comunicar-nos o transmetre un missatge sense la necessitat de parlar el mateix idioma.

2.5.1 Música

La paraula música té un origen Llatí, que ve determinat per les muses del art. Podem definir-la com l'art de combinar els sons amb els silencis. En aquest llenguatge també intervenen molts més aspectes com la melodia, l'harmonia, el ritme i la pulsació. Tots aquets aspectes ajuden a ordenar la música i a fer-la sentiment.

A part dels aspectes més tècnics de la música que seria el so, la melodia, l'harmonia també hem de definir-la com un art sonor, temporal i també escènic, tot i que no és la característica personal. Això significa que, és un llenguatge que es transmet a través de sons i que aquets només existeixen en un moment determinat del temps.

Tots aquets aspectes fan que la música estigui present al llarg del temps i que no passi de moda, sigui única i irreplicable.

Des de l'antiguitat, la música ha estat una eina educativa molt poderosa. Grans educadors de la història han tingut en compte aquest potencial i han dissenyat plans d'actuació pedagògica on la pràctica de l'art i la música ocupés un lloc central i preferent. (Gustems, Gale, and Gimeno 2009)

Tal i com J. Gustems i altres autors afirmen, la música és una de les millors eines pedagògiques que existeixen i també una eina molt poderosa per a mobilitzar i dinamitzar a col·lectius o comunitats en general però també amb risc d'exclusió social. Amb aquesta afirmació podem dir que aquesta genera uns sentiments d'identitat i seguretat a les persones i amb això fa que aquestes es deixin emportar i sentir.

Com em dit anteriorment, la música genera sentiments i també aporta uns valors a les persones, això possiblement és el que realment la faci especial. La música es pot interpretar de forma individual i així dona un sentiment d'autosuperació, constància, creativitat, curiositat, entre altres, però també es pot crear de forma col·lectiva i així potència al grup amb valors com l'equip, el respecte, la confiança, la responsabilitat ...

2.5.2 Teatre

"Para mi, todo ser humano es teatro" Augusto Boal

El teatre és una art essència que a través de paraules, els gestos i la transformació d'una persona a una altra, aconsegueix fer vibrar als actors i al públic amb la virtut del humor, l'empatia i la mirada des d'una altra perspectiva (Font n.d)

Hi ha moltes formes diferents de fer teatre però relacionada amb el camp social hi ha una de molt important, aquesta és el Teatre del Oprimid. Aquest tipus de teatre consisteix en mirar d'una perspectiva diferent el que li passa a un mateix i després comparar-la amb la situació real. Aquesta tècnica serveix per a que un mateix trobi eines per afrontar la seva situació de la millor forma possible. (Boal, 2002)

Aquest tipus de teatre no només serveix per a traslladar una situació persona que un mateix no pot treure sinó que també econòmica, social o cultural. Hi ha molts tipus d'opressions actualment a la societat i hi ha cops que no som capaços d'exterioritzar-ho.

L'art de fer teatre ens ajuda a desenvolupar la creativitat, la capacitat d'expressió tant verbal com corporal, és una eina d'expressió gegant que ens permet jugar, moletejar-la imaginar i crear tant com la persona vulgui.(Font n.d.:166)

Per acabar l'apartat del teatre, també hem de tenir en compte que hi ha moltes eines i moltes formes diferents d'expressar-nos a través d'ell. Podem utilitzar objectes concrets en dinàmiques d'expressió, fer foto imatge amb un grup per denunciar una opressió social i fins i tot podem inventar-nos un món diferent per tal de construir una altra realitat.

2.5.3 Dansa

La dansa és una art d'expressió corporal essència que sempre va acompanyada de la música. Hi ha molts tipus diferents de dansa i moltes formes diferents d'expressió amb elles.

Segons la coreògrafa i ballarina Lali Aiguade, la dansa és un font d'expressió sentimental i corporal que no té edats ni gènere i tothom pot arribar a expressar-se amb el seu cos sense falta d'una formació específica.

Al programa Arts i Oficis de TV3 es fa un experiment amb gent del carrer que exemplifica el que la coreògrafa catalana ens diu. Ella, la Lali ensenya a persones del carrer a fer una coreografia amb les mans i tothom ho aconsegueix. Aquelles persones es senten realitzades amb allò que els ensenya a fer i se'n donen compte de que les barreres les podem saltar.

Dansa per a certa i incerta edat, és un projecte de dansa per a gent gran que aquestes persones creien que no serien capaços de fer el que finalment arriben a fer. Aquest projecte està portat pel coreògraf i ballarí Cesc Gelabert. En aquest projecte podem veure que l'expressió i també l'exercici de les persones a través d'un art com és la dansa pot ajudar a créixer a la persona i també a proposar-se nous reptes.

També en aquest projecte ajuda a les persones a recuperar la memòria del propi cos, a fer moviments que es pensaven que no podrien fer i també a exercitar-lo i preparar-se per a l'etapa que entren o comencen a veure, la vellesa.

La dansa, com moltes altres activitats ens ajuda a potenciar l'autoestima, el creixement personal, l'auto superació entre d'altres coses. Això està demostrat amb tots els projectes que s'han fet a través de la dansa amb persones i/o col·lectius que possiblement no eren conscients de tot allò que podien arribar a fer.

2.5.4 Pintura o Arts plàstiques

La pintura o les arts plàstiques tenen la bellesa i l'estètica plasmada en un quadre o dibuix, això el fa infinit en el temps i perseverant al llarg del temps. L'art en si és gran, infinit i no té un significat en concret per a tothom, sinó que cada persona extreu el seu propi.

La mirada que tenim de l'art sorgeix de Denis Diderot (1713 -1784) un filòsof i escriptor, aquest home ens va crear el concepte de la "Teoria de la sensibilitat universal". Amb això naix l'estètica i les bases de la crítica artística, la bellesa plasmada a un paper i que cada persona entén d'una forma diferent.

Antigament, l'art es veia des d'una mirada de bellesa i estètica, ja que era el que es buscava. Actualment aquesta praxis ha canviat, ja que també ha passat a formar part de la cultura de les comunitats i no només d'aquelles persones que podien observar-lo i gaudir-lo. (Engeli, 2011)

Actualment l'art s'observa d'una mirada antropològica, ja que cada cultura i societat té la seva forma plàstica d'expressar tot allò que sent i que no sap o no pot descriure amb paraules.

2.6 Educació social i art

"El arte no enseña nada más que el significado de la vida"

Henry Miller

Començar aquest punt amb la frase és molt impactat però també sintetitza tot el que l'art dona a la vida d'una persona i també d'una comunitat. Ens diu que l'art ens ensenya el significat de la vida res més enllà de tot allò que pot viure una persona o comunitat.

Per poder fer aquest apartat he reflexionat i buscat molt sobre l'art i l'educació social perquè és la base obert un camí llarg, intens i emocionant per a recórrer perquè m'ha fet descobrir parts molt interessants d'aquesta relació però també autors, persones i projectes socials que aposten per aquesta dualitat educativa.

L'art i l'educació tenen una relació molt estreta entre elles dues, tot allò que hi ha entre elles fa que hi hagi una possibilitat més gran d'ampliar en camp de visió de l'educació i també que aquesta arribi a més persones i millori la vida social d'aquestes.

Tot i aquesta relació tant estreta també pot haver-hi un error de conceptes al moment de parlar-ne perquè és molt diferent "educar en l'art", "per a l'art" i "a través de l'art" però això ens permet també veure i integrar l'art com a mitjà, fi o contingut. Amb l'art com a tot això podem tenir les eines i els mitjans per tan de cobrir i satisfer les necessitats personals i socials d'una comunitat o d'un poble. (E. Català:50)

Aquesta part és molt important perquè educar com a tal ja és un art, és l'art de formar a persones, extreure tot allò que elles ja tenen dintre i posar-ho en pràctica a la vida diària però també els llenguatges artístics poden tenir la potencialitat per a ser el mitjà de que la persona tregui tot allò que és i ho expressi al món en el qual conviu.

L'Art en l'Educació Social pot ser un mitjà excepcional ja que es treballa la creativitat, la capacitat transformadora, el simbolisme i també desenvolupar les intel·ligències múltiples que té una persona com la capacitat d'abstracció, entre d'altres. Per això el vincle més estret que hi ha entre aquestes dues disciplines és el desenvolupament d'una acció soicoeducativa amb l'art com a mitjà per portar-la a terme.

El paper que té l'art realment amb el desenvolupament de l'acció són totes aquelles eines i competències que té la persona com a tal o el grup que es visualitzen en forma de música, plàstica, teatre, expressió corporal, això dóna autonomia i creixement personal al grup o a l'individu.

Art comunitari:

L'art comunitari: corea una implicació amb el context social i persegueix, per damunt d'unes consecucions estètiques, un benefici o millora social.

I sobretot afavoreix la col·laboració i la participació de les comunitats implicades. Altres expressions connectades amb l'art comunitari serien

l'art contextual, l'art dialògic, l'art relacional i també, l'art públic de nou gènere. (Palacios, 2009:199)

Segons Català (n.d) a l'article "L'art i educació social: gir socioeducatiu en els espais artísticoculturals":

La mediació artística no té com a objectiu ni competència el tractament de situacions patològiques sinó estimular, promoure, desenvolupar, facilita... processos de millora del benestar. Per tant podem definir-la com l'acompanyament educatiu per al desenvolupament i la inclusió personal i social, a través dels diferents tipus d'expressió artística.

Des d'aquest punt de vista, la mediació artística té com a finalitat acompanyar a la persona durant tot el seu procés educatiu o personal, és a dir l'art només és l'eina que la persona i l'educador utilitzen per a fer o conèixer tot aquest procés però la finalitat última o l'objectiu no és l'art sinó la persona a la qual acompanya.

L'activitat artística connecta al subjecte amb la seva pròpia identitat individual i cultural i permet a la persona accedir al seu imaginari i també al univers simbòlic. Això facilita a la persona que està en risc d'exclusió social donar-se compte de la situació en la qual viu i buscar eines per tal de resoldre la situació en la que viu o buscar solucions per a sortir-se'n.

A més a més l'experiència artística facilita que la persona agafi una posició concreta davant de la seua realitat i poder mirar el seu futur d'una altra manera, amb eines noves i també amb una altra mirada.(González 2013)

El que diuen els experts que aporta la mediació artística a una persona que està en risc d'exclusió social o amb una situació límit de la vida és una capacitat d'abstracció simbòlica d'allò que està vivint i poder veure la seva situació des d'un altre punt i amb una altra mirada. Aquesta capacitat simbòlica pot arribar a ser molt enriquidora per a la persona perquè des de si mateixa pot trobar eines còmodes i d'expressió per a una situació que li és difícil de conviure.

Encara que sigui una eina molt útil i potent per a poder utilitzar aquesta eina de forma correcta es necessita una persona experta amb les arts i un educador o un educador amb el coneixement exhaustiu d'aquestes eines i d'aquest llenguatge. És molt

important que la persona que guiï aquest camí sigui coneixedora de l'art com a eina de canvi però també de la potencialitat que té aquesta.

L'educador de la medicació artística ha de tenir una actitud observadora al moment de fer un taller o una activitat, és a dir, ha de saber que està passant en el moment però no ha d'intervenir de forma directa ni donar la seva opinió, només mirar i escoltar el que està passant mentre es porta a terme l'activitat. Aquesta actitud és molt important perquè l'educador no ha de "contaminar" l'activitat ni els moments de les altres persones sinó ha de saber el que està passant en cada moment i entendre el perquè.

Tant mateix és molt important que l'educador que guia l'acció no doni solucions concretes sinó que ajudi a pensar-les així fa que la o les persones tinguin més autoestima i sàpiguen sortir-se'n en un futur d'una forma més fàcil i amb els seus propis recursos.

Per aquest motiu l'educador és la figura acompanyant, des de la distància professional que diem, és a dir amb una proximitat òptima per a la relació afectiva prudent, una distància massa excessiva tampoc és bona perquè la persona no es sent còmoda i el professional tampoc treballa d'una forma òptima.

3. Projectes significatius sobre art i acció social

Aquest apartat ens indica quatre projectes d'Art Comunitari i de Desenvolupament Cultural Comunitari. Des del meu punt de vista crec que és essencial aquest apartat dintre del projecte, ja que ens dóna una visió de més globalitat i també hi ha exemples de projectes que han aconseguit canviar el seu entorn a petita o gran escala.

Tot i que hi ha molts projectes a nivell mundial d'art i comunitat he escollit quatre en representació d'aquests. Aquest món comença a créixer ara i per tant és el moment de saber, aprendre i ser creatius en allò que fem però sobre tot amb la consciència que tot té a veure amb la comunitat i la societat.

Els projectes que he escollit han estat *Basket-beat*, *Comusitaria*, *Xamfrà* i *El Sistema de Orquestras y Coros Juveniles e Infantiles de Venezuela*. He escollit aquets projectes perquè es basen amb l'excel·lència social i surten des del coneixement, la pràctica i les necessitats socials que presenta la comunitat en la que es troben en concret.

Basket-beat el vaig escollir perquè és un projecte diferent i innovador que engloba l'esport, l'art i les persones. A més a més té una rerefons molt social en el qual la motivació del projecte és trobar l'eix de canvi de la persona, en aquest cas el basquet. Va començar l'any 2009 dintre del Casal dels Infants i poc a poc ha anat agafant força, actualment al projecte hi participen més de 300 persones a l'any ja que la seva tasca és fer tallers a escoles, places, associacions, presons, entre d'altres.

La motivació que m'ha portat a escollir Comunitària per la diversitat d'aquesta plataforma. Comunitària no és en si un projecte d'Art comunitari, sinó que és una plataforma que agrupa diferents visions sobre l'art i la cultura comunitària a nivell social. Aquest es basa en la gestió de projectes, la investigació i la formació principalment i porta tant projectes propis com demandes d'alguna entitat o administració. La incidència social que té aquest projecte és molt elevada, ja que porta molts projectes diferents, hi ha participants de totes les edats, des de infants fins a persones grans.

Xamfrà és una visió diferent d'entendre l'educació musical i artística, per aquest motiu tenia molt clar que formaria part dels antecedents del projecte. Aquesta entitat aporta una visió dinàmica, igualitària i de proximitat a i per a la comunitat. Va començar a funcionar el curs 2004 amb 13 persones i actualment n'hi ha més de 300. Per a mi la seva tasca és molt important dintre de la ciutat de Barcelona però més dintre del barri en que es troba, el Raval.

El projecte anomenat col·loquialment com "El Sistema" l'he escollit per dues raons molt importants, la primera és perquè no és un projecte català o espanyol sinó que és de Veneçuela i amb això aportava una visió més global de l'Art Comunitari. La segona raó és perquè aquest projecte va sorgir de forma tímida i a poc a poc ha anat canviant la forma "institucional" del país. La incidència social que té actualment aquest projecte és a nivell mundial, ja que s'ha implementat aquest mateix model a molts països del món amb les mateixes finalitats i la mateixa metodologia.

Amb aquesta mostra de projectes podem veure que l'art i la cultura són agents de canvi i de transformació social molt potents i que tenen nivell influència a escales elevades com el govern o el funcionament d'un territori.

3.1 Basket – Beat

♪ Història

Basquet Beat s'inicia l'any 2009 a Barcelona com a projecte social que uneix l'art, l'esport i l'acció social per a joves en situació de risc d'exclusió social. Aquest projecte el comença un Educador Social juntament amb Ribermúsica i també el Casal dels Infants.

Aquest projecte ha tingut als i baixos, ha sobreviscut al tancament de Ribermúsica però malgrat tot ara el projecte ara va a l'alta i amb molta autonomia. Durant tot el transcurs han passat moltes persones i per aquest motiu la continuïtat d'aquest en alguns moments s'ha vist afectada. Tot i això, actualment hi ha un grup de "Basket Beat" que s'està professionalitzant, on els components fan actuacions amb una banda de Jazz, són un músic més i els tracten com a tal.

A més a més actualment es fan tallers a espais molt diversos i els quals ajuden a la consolidació del projecte i també a visibilitat el poder de la pilota de bàsquet i la música com a eina de canvi i instrument de creació.

♪ Metodologia de treball

La metodologia que utilitza aquest projecte és l'esport per així tenir en compte a unes persones i poder-los donar accés a una experiència artística i també una mirada diferent i crítica a la transformació social i també personal.

Per poder construir art, en aquest cas música, és molt important tenir un instrument, a Basket beat els instruments són les pilotes de bàsquet. Amb ella es fan dos tipus de ritmes diferents, picant la pilota amb la mà i l'altre és picant la pilota al terra.

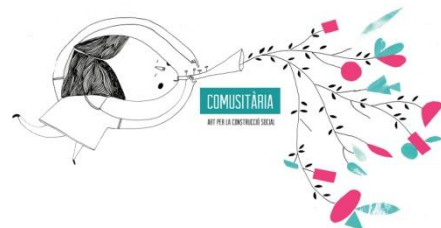
En els tallers s'ensenya a fer els ritmes amb la pilota però també es treballen habilitats socials com el treball en grup, el respecte, la compenetració, puntualitat, etc i també habilitats emocionals com l'expressió de sentiments d'un mateix cap al grup, l'auto-superació, l'autoestima, etc.

És una metodologia molt nova i creativa que ha aconseguit "enganxar" a molt joves que possiblement no haurien conegut la música i que ara ho veuen com una sortida a la seva vida.

3.2 Comunitatària

“Escenaris creatius per una cultura d’acció”

És projecte assentat a la ciutat de Barcelona i treballa des de la perspectiva de Desenvolupament Cultural Comunitari per a la creació, investigació difusió i de projectes artístics per una ciutadania més crítica, activa i creativa.

♪ Qui són

Són una organització especialitzada en gestió de projectes artístics comunitaris des de la perspectiva col·lectiva de treball comunitari i de participació social i cultural. L'organització també treballa amb persones, col·lectiu i contextos vulnerables, des del desenvolupament persona i l'empoderament del grup i dels equips de treball que es formen.

♪ Què fan

La seua tasca principal és l'assessorament, disseny i avaluació de projectes artístics i culturals en general, a més a més també es dediquen a la formació de persones o grups i a la producció artística.

Aquesta organització treballa amb diferents sectors, per aquest motiu té un ampli ventall de possibilitats al moment d'oferir formacions, projectes, etc. Treballa amb entitats artístiques, socials i culturals, empreses i col·lectius vulnerables.

♪ Metodologia de treball

La metodologia que utilitza Comunitatària dintre de la forma de treballar està basada principalment amb els coneixements múltiples de totes les persones que formen l'equip. Primerament hem de saber que els equips de professionals que formen aquest projecte són molt variats, ja que van des de la branca artística fins a la cultural i social, aquestes circumstàncies li dóna un gran valor al projecte ja que tot està vist des de diferents perspectives les quals es respecten unes amb les altres.

Els pilars fonamentals de treball que utilitza és la cooperació, la interdisciplinarietat i la creació conjunta, amb això fa que cada projecte sigui únic, que s'aculli a les necessitats reals de cada encàrrec i es regeixi per unes motivacions adequades.

Abans de portar un projecte a terme es realitza un diagnòstic tenint en compte a la comunitat, entitats, entre d'altres. Aquest diagnòstic permet parlar i dialogar amb la gent que hi forma part, gràcies a aquest diagnòstic el ritme de treball s'adequa al lloc, moment i col·lectivitat.

♪ **Projectes**

Com Comunitària treballa en xarxa amb altres entitats públiques i privades, té alguns projectes arreu del territori adreçat a diferents tipus de persones, edats, cultures i realitats. Aquests projectes tenen com a objectiu respondre a unes necessitats concretes.

🎵 Riborquestra

És un projecte que es porta a terme a Ciutat Vella de Barcelona. Aquest consisteix en crear una orquestra juvenil i infantil per tal d'aprendre a tocar instruments tant de vent com corda i percussió.

Els objectius d'aquest projecte van més enllà d'aprendre música, ja que treballen les relacions entre ells, la comunicació, el respecte, diàleg i també la identitat i pertinença al barri que viuen.

🎵 Tralarà 2.0

Aquest és un conte musical per a les famílies, aquest conte va acompanyat d'experiència musicals i de dansa creativa. L'objectiu d'aquest projecte és que combina la relació familiar amb la participació dels pares i mares a un món diferent ple de sensacions i vivències.

🎵 Periplus

Arts comunitàries en ruta, és un projecte que consisteix en una ruta transoceànica de cinc continents amb el concepte d'art

comunitària a l'esquena. El seu objectiu és divulgar, conèixer i analitzar els diferents projectes que hi ha entorn aquest tema.

Té com a eix vertebrador el Desenvolupament Cultural Comunitari i la pràctica de les arts com a eina d'intervenció.

Els tres pilars d'aquest projecte és la recerca, la comunicació i la creació. Als annexos, us adjunto el mapa del recorregut de recerca que van fer els diferents professionals, ja que és interessant perquè han estat per tot el món, conegut cultures diferents i també formes de fer diferents.

☪ Gamelan reciclat

Aquest és un projecte comunitari amb famílies. Consisteix en la construcció d'un Gamelan, és un conjunt d'instruments indonesis tradicional. Aquest Gamelan està construït pels participants, decorats per ells i amb materials reciclats, també per la comunitat.

Aquest projecte també es va portar a terme per tal de fer un treball integral amb les famílies i els nens, la comunitat i per crear consciència del medi ambient que és el lloc on vivim.

Un cop est va tenir el Gamelan construït, les persones sabien fer els ritmes que els corresponia, van sortir al carrer per a ensenyar-lo i fer veure el seu treball a la resta de la comunitat.

☪ Toca el 4!

És un projecte destinat a persones majors de 50 anys, aquest és basa amb la formació d'una orquestra d'Ukeleles. Els Ukeleles és un instrument de corda, de forma com la guitarra però més menuda i amb quatre cordes.

Aquest projecte es va fer amb la finalitat de que les persones tinguessin un envelliment actiu i creatiu a través del cant i d'instruments de fàcil execució.

♪ **Comunitat amb l'entorn**

Aquesta organització a diferència de les altres que exposo, no es dedica explosivament a la formació amb art sinó que també a la creació de projectes i d'espectacles artístics. Això li dóna una gran heterogeneïtat al moment de treballar i al equip que el forma. A més a més també he de destacar que no només treballa per a que l'art sigui un dret amb les persones amb menys recursos sinó que també tenen la cultura i l'art com a un recurs d'oci i de formació professional.

3.3 Xamfrà

♪ **El projecte**

La Fundació L'ARC Música va crear un projecte anomenat Xamfrà. Xamfrà és un espai de trobada, participació artística i d'educació.

La Fundació L'ARC Música que fa més de 40 anys que treballa per l'educació musical i artística volia trobar un espai on aquesta fos un dret i no un privilegi, amb Xamfrà ho han aconseguit.

Podríem dir que Xamfrà és una escola de música que no discrimina als alumnes per la seva renda sinó que la quota de la matrícula va pel que poden pagar les famílies, si no poden pagar res, el nen o nena igual pot anar-hi, amb això vol dir que és accessible a tothom qui vulgui aprendre art.

♪ **Breu història**

Xamfrà té els seus inicis al curs 2004/2005 en els espais que els va cedir d'Institut Miquel Tarradell, en aquells espais s'oferien tallers de percussió, música, dansa, teatre, entre d'altres. Del primer gener fins al juny del 2005 van passar de participar 13 a 40 persones, un gran increment.

Durant els cinc primers anys, Xamfrà va ampliar la seua oferta de tallers, com per exemple acordió, guitarra, instruments, entre d'altres. També va començar a classificar-los per edats, ja que el nombre de persones anava creixent i es podrien treballar millor els continguts i adequar més als destinataris. Al curs 2013/2014 hi havia 300 participants.

A més a més, les activitats s'han ampliat a escoles i instituts del barri amb una participació constant de 400 persones.

L'equip de gestió del Projecte treballa perquè aquest sigui un dels punts d'unió de xarxa educativa i social del barri, també amb la Fundació Tot Raval que vetlla pel benestar d'aquest i d'inclusió social juntament amb altres entitats del barri.

A Xamfrà també rep estudiants de pràctiques de l'ESMUC (escola superior de música de Catalunya) i d'estudiants d'educació social, treball social, art i comunitat de diferents centres i universitats.

L'any 2009 / 2010 la Fundació L'ARC Música va establir les bases d'un conveni que tractava el compromís de fer el barri un ús sociocultural-artístic amb un mirament especial a les famílies i els infants amb poques possibilitats d'accés a aquests tipus d'activitats i també als joves en risc d'exclusió social.

Premis que ha rebut

El primer any de vida, 2006, Xamfrà rep el Premi d'Educació Ciutat de Barcelona que li atorga l'Ajuntament. Al 2009 el projecte es reconegut i rep el premi *Federico Mayor Zaragoza* i al 2010 arriba a ser un dels 24 projectes escollits per a la segona edició del llibre *Pez de Plata*. Al 2013 la Fundació l'ARC Música rep el *Premio Nacional en enseñanza no universitarias 2013*.

Alguna cosa més que música, dansa i teatre

Xamfrà no es centra només amb un tipus d'activitat concreta sinó que en desenvolupa varies i tot dependrà del entorn, el que vol arribar a fer és un desenvolupament de xarxa comunitària dintre i fora de l'escola.

Xamfrà és molt més que una escola d'ensenyament musical, ells són un punt d'unió de la comunitat i també un lloc on els adolescents, infants i joves poden créixer com a persones.

En aquest projecte aprenen concepte i desenvolupen el ser de cada persona individual, centrant-se sempre amb el procés individual i així també poder facilitar el progrés del grup de treball. Hi ha un treball tècnic de cada disciplina en concret que aquesta permet desenvolupar les habilitats físiques per poder gaudir de la música, dansa o teatre d'una forma més intensa i "professional".

Ensenyen valors d'una forma indirecta, ja que la pràctica de les disciplines artística demana un rigor que s'han de cuidar i valorar. Aquets valors van molt més enllà que dintre de l'aula, van a la vida diària de cada persona ja que són el compromís, l'autoestima, l'autoexigència i la coneixença d'un mateix, ja que la persona és molt important i el motor de la pràctica.

I ja per acabar, el grup. És molt important el coneixement personal d'un mateix però també s'ha de saber conviure i respectar a l'altre. L'art ens ensenya a participar de forma respectuosa, convivint en les persones que tenim al costat i sabent valorar els diferents opinions, ens ensenya a escoltar i aprendre de l'altre així com també treballar en grup. El projecte vetlla pel respecte de les persones per a que es sàpiguen relacionar entre elles, que acceptin la diversitat, s'ajudin uns als altres i que amb ells millorin el grup i l'entorn.

♪ **Xamfrà amb la societat**

Xamfrà és un Projecte que té un fi social, aquest és que la música, la dansa i el teatre sigui un dret per a tothom, és a dir, que les persones que vulguin accedir, aprendre i gaudir d'aquest ho puguin fer. Això ho ha aconseguit sent una escola inclusiva, ja que tothom pot anar-hi i la quota depèn de la renda de la família i del que pugui pagar, si una persona no pot pagar igual pot assistir als tallers.

A més a més, està situat a un barri perifèric de Barcelona on hi ha molta immigració i la renda mitjana és molt baixa. Això ha fet que l'escola sigui un punt d'unió de moltes famílies, cultures i persones, també ha donat una altra via de sortida per als joves.

És un projecte molt potent que és porta amb molta il·lusió i força, està professionalitzat i això fa que tingui més prestigi i una rigorista òptima. En la mesura que pot aconsegueix que l'art sigui un dret i no una opció.

3.4 El sistema

♪ Què és?

És un projecte social i cultural de l'Estat Veneçolà, aquest s'anomena "*El Sistema Nacional de Orquestras y Coros Juveniles e Infantiles de Venezuela*" conegut també popularment com *El Sistema*.

Es va funda l'any 1975 pel mestre i músic Veneçolà José Antonio Abreu, va fundar-ho com a instrument d'organització social i desenvolupament humanístic.

Aquest model pedagògic, musical, artístic i social ha tingut una repercussió Estatal però també mundial ja que té una responsabilitat social molt gran a Veneçuela.

♪ Filosofia del projecte

La Fundació Musical Simón Bolívar té com a prioritat els milers de xiquets, xiquetes adolescents i joves que a través de la música tenen un somni i es realitzen com a persones.

El que vol la fundació és ensenyar a persones per ser músics i que també tinguin una vitalitat i un esperit de superació, per a ells i el seu país. Aquests joves, infants i adolescents són un símbol d'esforç i d'existència amb un mateix.

Més enllà del virtuosisme dels músics i de l'excel·lència de l'orquestra, el que aquest projecte vol és que aquestes persones siguin els reflex dels pobles i també el resultat de l'esforç i del programa que ha superat expectatives que ja fa més de 40 anys que funciona.

L'art, en aquest cas la música està feta per als iguals i és un element molt important per al creixement de les persones i la formació tant individual o com de grup i els permet entrar dintre de la societat d'una forma activa.

♪ **Impacte Social**

Des de que va començar el projecte “El sistema”, va ser un fenomen artístic i de pedagogia musical tant dins com fora de Veneçuela. Després del seu debut a diferents països del món, tots aquets volien seguir l'exemple de les orquestres juvenils.

Molts músics van formar orquestres i implementar aquesta pedagogia als seus pobles i les seves comunitats, a conseqüència, les escoles, els músics i les orquestres es van anar fent visible a tot el territori. Aquest projecte és una poderosa xarxa d'orquestres, corals, escoles de música i centre de fabricació d'instruments arreu de tot el territori Veneçolà.

Actualment El Sistema Nacional d'Orquestres i corals Juvenils i Infantils de Veneçuela es conegut mundialment pel “miracle musical veneçolà”, ja que ha tret a més de 600.000 nens i nenes dels barris més pobres del país i els ha donat un estudi musical i també artístic. A causa del gran ressò que ha tingut aquest projecte les persones participants s'han pogut incloure dintre de la societat amb una formació personal i també de valors col·lectius com el respecte.

El Sistema està implementat a 24 estat de tota Veneçuela, amb un total de 623.000 nens, nenes i adolescents, més de 1000 orquestres i 372 cors, tenen més de 8.000 professors qualificats i que creuen amb el projecte. Això és tant important perquè el 75% dels participants al projecte estan per baix del índex de pobresa i que molts d'ells són de pobles molt allunyats dels nuclis urbans, això encara dificulta molt més la feina i la implicació d'ells.

El Sistema es preocupa pels seus integrants, dóna una oportunitat de capacitar a tothom, amb les mateixes capacitats, encara que estiguin per sota del índex de pobresa. També es preocupa per les persones que tenen alguna discapacitat física o psíquica, ja que tothom ha de tenir l'oportunitat de gaudir de l'art, aprendre'l i promoure'l.

Aquesta experiència ha causat molt d'impacte cultural i social arreu del món i encara en més èmfasi a tots aquells llocs que tenen nivells de pobresa, exclusió social, etc, ja que és una sortida i una escapatorià a la vida que tenien a conseqüència del seu estat econòmic.

♪ **Reconeixements o premis**

Aquest projecte ha rebut molts premis i reconeixements durant la seva història ja que ha revolucionat tota una estructura de poder, social i educacional. Ha fet que molts nens i nenes comencessin amb la música per no estar al carrer a que fos un mitjà de vida i es dediquessin a ella.

Als últims 20 anys han donat molts premis al Sistema i també al seu creador i a les persones que han impulsat el projecte, aquests reconeixements infinits han anat des de la UNESCO, UNICEF, de diferents universitats del món, Doctorats, premis d'art i cultura fins al premi Prínceps d'Astúries de les Arts.

Tots aquests reconeixements són un símbol de la feina ben feta, de l'entusiasme i també de la funció social, formativa i cultural que ha fet aquest projecte a les comunitats Veneçolanes.

♪ **Projecte pel món**

El projecte del Sistema de Orquestres i Corals Juvenils i Infantils de Veneçuela ha estat un referent arreu del món, per aquest motiu molts països han volgut implementar aquest projecte al seu país.

A Catalunya també s'ha implementat aquest projecte anomenat "Voces y música para la integración". El portador d'aquest projecte a Catalunya ha estat un antic músic del Sistema de Veneçuela. Aquí a Catalunya té molt bons resultats, ja que els nens i nenes tenen l'oportunitat de gaudir de la música com a art però també com a esperança de vida.

A més a més els xiquets i xiquetes que hi participen també tenen l'oportunitat de compartir escenaris amb músics professionals i a escenaris importants a nivell nacional.

Es una aposta de futur aquí i en molts d'altres països i també una esperança per a molts xiquetes i xiquetes per així poder sortir de la pobresa i de la marginalitat que es troben.

3.5 Quadre resum dels quatre projectes

	Punts forts	Punts febles
Participació	A nivell de participació els quatre projectes tenen un gran número de persones participants, per aquest motiu la crida social que fan és elevada.	Com a punt feble que tenen els quatre projectes a nivell de participació és que estan dintre de la participació simple o com a molt participació consultiva. Seria un apartat a millorar en respecte al nivell participatiu dels projectes.
Cohesió Social	Els quatre projectes promouen la cohesió social. Xamfrà, Basket Beat i Comunitària d'una forma més activa i realment amb la societat.	“El sistema” promou la integració social i també la cohesió però des d'una visió més elitista i no tant de la comunitat.
Democràcia cultural	Xamfrà, Basket Beat i Comunitària tenen una gran consciència de la cultura democràtica i tota la seua pràctica està relacionada amb la democràcia cultural, punt de vista molt interessant.	El sistema és l'únic projecte que no té en compte la democràcia cultural, tot el que es fa en l'orquestra o el cor surt del repertori clàssic, els alumnes són consumidors però no creadors actius de cultura.
Polític	El sistema té una gran incidència política a Veneçuela, ja que ha arribat a un nivell d'elit molt elevat i ha canviat molts funcionaments dintre dels barris més marginals.	Xamfrà, Basket Beat i Comunitària, encara els queda un llarg recorregut polític, tot i que creen activisme i consciència a tots els seus usuaris.
Pràctica artística	Tots quatre casos tenen la pràctica artística com una prioritat dintre dels seus objectius. Xamfrà i Comunitària integren diferents arts com la música i també les arts del	El sistema com a punt feble podríem dir que és la exclusivitat de la música dintre del seu ventall d'opcions.

	<p>moviment, tot i que en algunes pràctiques també hi ha la plàstica.</p> <p>El sistema com a punt fort podem dir que fa que la música sigui una prioritat per a nens i nenes que possiblement no tenen esperança de vida.</p> <p>Basket Bet ajunta la pràctica artística amb el bàsquet i també amb noves visions d'aquestes.</p>	
Integració	<p>Xamfrà integra infants i joves de condicions econòmiques baixes, de diferents cultures i edats dintre de la pràctica musical.</p> <p>Basket Bet integra als joves immigrants indocumentats dintre de la vida diària i laboral amb la banda de jazz.</p>	<p>El sistema no integra sinó que aparta les persones en un nivell de vida baix i els dona oportunitats per a millorar la seva vida.</p> <p>En comunitat parlariem més de cohesió social que d'integració, ja que el rerefons dels projectes van més en aquesta perspectiva.</p>

Taula 1. Quadre resum dels quatre projectes

Aquests serien els sis grans bloc per a resumir les projectes anomenats anteriorment. En referència al marc teòric, podem veure que cadascun dels projectes fa referència a la participació però des d'una visió molt simple, com a millora, s'hauria d'arribar a un punt de participació projectiva o en els millors dels casos, metaparticipació. Tot i això veiem una gran feina de consciència de la participació i també de transmetre-la als usuaris.

Al marc teòric també parlaven de cultura democràtica o democratització de la cultura, veiem com els tres projectes (xamfrà, Basket Beat i Comunitat) volen que la cultura sigui creada per ells i creuen que el procés és molt més important que el resultat.

Ja per acabar, la pràctica artística és molt important per als quatre projectes i cadascun d'ells creu que el procés artística fa desenvolupar qualitats a les persones i també que la barreja d'aquestes fa més enriquidora la pràctica.

4. Metodologia

En aquest apartat exposaré les dues eines de recollida de dades que he utilitzat. La finalitat de cadascuna d'elles i també la presentació de les categories i subcategories que analitzaré a l'apartat següent.

En primer lloc, hi ha dos tipus de dades diferents, una de forma qualitativa i l'altra quantitativa. La quantitativa va més encarada als aspectes d'opinió i concepte que tenen els xiquets i xiquetes del poble d'Alcanar i també quin seria el seu nivell d'implicació en un futur projecte d'Art comunitari. Les dades qualitatives van més encarades a l'experiència personal i a la coneixença de projectes d'Art comunitari com a creadors i dinamitzadors d'aquests, els entrevistats són persones expertes i professionals de l'acció social.

En un primer apartat explicaré l'anàlisi quantitatiu amb el buidatge de dades dels qüestionaris i en segon lloc el qualitatiu també amb el buidatge d'informació del contingut de les entrevistes.

Sobre el primer, he fet la recollida de dades sobre el concepte i l'opinió que tenen els nens i nenes del poble d'Alcanar sobre els tres pilars descrits al marc teòric, a nivell més tècnic però també sensacions i opinions. Això ho he fet a través de qüestionaris que els vaig passar a l'escola i al institut del poble.

La mostra que vaig escollir és de 113 persones. El criteri que vaig utilitzar és agafar a una classe de cada final de cicle, és a dir 2n de primària, 4t de primària i 6è de primària a l'escola i després 2n d'ESO, 4t d'ESO i 2n de batxillerat al institut. Ho vaig fer d'aquesta forma perquè així tenir la màxima heterogeneïtat de persones, amb gustos diferents. El moment d'agafar cada final de cicle va ser perquè em podia trobar persones de més edat també i així poder tenir l'essència de tothom amb les contestacions de l'enquesta.

Vaig escollir aquest procediment i aquest criteri perquè a Alcanar, el punt d'unió més fort que hi ha per als infants i joves és l'escola i també perquè així la mostra era més variada i no estava condicionada ni per condició social ni tampoc per lloc de procedència dels xiquets i xiquetes. A més a més vaig agafar els finals de cicle perquè d'interval d'edat que hi havia entre uns qüestionaris i els altres era la mateixa i així també tenia més agrupada la mostra.

Els qüestionaris que vaig fer servir no eren per a totes les edats els mateixos, ja que no tenen la mateixa capacitat de raonament els nens i nenes de 2n de Primària que els de 6è o els de 2n d'ESO. Vaig crear tres tipus diferents de qüestionaris però tots amb els mateixos objectius, a l'Annex I veureu els tres tipus diferents.

Els qüestionaris que vaig passar a 2n i 4t de Primària eren més de tipus respostes curtes de "sí o no" i no de reflexionar en profunditat, ja que encara no tenen aquesta capacitat tant desenvolupada i treballen molt per conceptes. A 6è de Primària vaig adaptar el que passava al Institut però una mica més de forma conceptual també, sense tanta reflexió i basant-se més amb la seva vivència personal. En canvi el que vaig passar a la ESO i als Batxillerat era una mica més de raonament i també d'opinió personal.

Les preguntes d'aquest qüestionari les vaig dividir en quatre categories i dintre d'aquestes vaig organitzar les preguntes amb subcategories. Les quatre categories són participació, cultura, art i per últim participació i comunitat, vaig escollir aquestes perquè estan estretament relacionades amb el que investigat al marc teòric i també perquè puc extreure el seu interès o ganes de formar part de la comunitat.

Per a fer l'anàlisi de dades correctament ho he organitzat de la següent manera:

♪ Participació

- ♪ Elements definitoris de la participació: Són paraules essencials sobre la participació que he extret de cada definició dita als qüestionaris i analitzant les vegades que s'han repetit o no.
- ♪ Participació real i activa: En aquest apartat vaig preguntar sobre si realment sentien que participaven dintre de l'espai educatiu o del poble, depèn de l'edat dels enquestats.

♪ Cultura

- ♪ Tradicions culturals del poble: En aquest apartat els preguntava si Alcanar tenia tradicions culturals i també quines sabien.
- ♪ Coneixement de les diferents cultures: En aquesta pregunta volia extreure la importància que donaven els alumnes al fet de la coneixença de la cultura autòctona d'un lloc i també d'intercanvi cultural.

♪ Art i Educació

- ♪ Elements definitoris de l'art: Són les paraules que els enquestats definien l'art.
- ♪ Arts en relació al coneixement personal: Importància o no de l'art en la relació amb la persona mateixa.
- ♪ Agrupacions artístiques al poble que participen: Participació dels joves o de les seves famílies amb les entitats artístiques del poble.

♪ Participació i comunitat

- ♪ Participació artística dintre de la comunitat: En aquesta pregunta el meu objectiu era saber si ells participarien en un futur projecte d'art comunitari a nivell de poble i d'entitats.
- ♪ Activitats relacionades en un futur projecte: I aquesta última va relacionada amb l'anterior però per saber que els agradaria fer o quin tipus d'activitats els agradaria fer.

La segona eina de recollida de dades que he utilitzat és l'entrevista en profunditat a professionals de l'acció social i experts amb la gestió de projectes social i la intervenció social i l'art com a eina. Els professionals que he entrevistat són l'Ester Bonal directora de l'escola de música Xamfrà, situada al barri del Raval, Josep Maria Aragay creador i motor del projecte Basket Beat a Barcelona i per últim a la Laia Serra i Noemí creadores del projecte Comunitària.

En aquest apartat em va faltar entrevistar a algú dels projecte "El sistema", no va ser possible perquè al ser a nivell internacional, més concretament a Veneçuela no vaig poder contactar amb ell. Tot i això també m'he informat molt sobre el projecte amb material audiovisual, entrevistes festes als mitjanats de comunicació, etc. A causa de que no és una entrevista, he cregut convenient no posar-ho a l'anàlisi de dades.

Per a cadascuna de les persones entrevistades he formulat una entrevista diferent, ja que cada projecte té una naturalesa diferent i també les professionals que hi ha al capdavant són de diferents formacions. Tot i això els objectius són els mateixos i moltes preguntes són semblants però creia que depèn a qui entrevistés hi hagués més èmfasi en unes qüestions o en unes altre

Els objectius de les entrevistes és conèixer els diferents projectes i poder veure les diferències que hi ha entre ells i també saber quines són les motivacions que els porta a dur a terme projectes d'aquests tipus.

Per analitzar i poder comparar les entrevistes fetes als diferents professionals, he utilitzat un quadre comparatiu on es mostren les diferents categories i subcategories. La metodologia és un sistema categorial d'anàlisi on he destriat paraules clau, i conceptes importants que tenen molt a veure amb els objectius establerts i els quals els entrevistats han parlat en algun moment de l'entrevista.

Cada categoria analitzada està organitzada amb una taula diferent així les respostes es veuen d'una forma més clara i també ordenada.

Les categories que he destriat són les següents:

- ♪ Definició/ missió del projecte
- ♪ Objectius del projecte en general
- ♪ Paper del dinamitzador dintre d'aquest
- ♪ Metodologia emprada
- ♪ Treball en xarxa

He escollit aquestes categories perquè són les que més informació podria extreure en relació amb el meu treball tenint en compte que dues de les tres persones que estan al capdavant del projecte no tenen formació social.

De cada categoria he extret subcategories amb les respostes que cada persona ha fet i així poder comparar entre elles. Aquesta comparació la faig per a saber en quines coses posa més èmfasi cada projecte i quins punts diferencials i semblants tenen entre ells.

Al finalitzar l'anàlisi amb els quadres, faig una valoració en conjunt sobre les respostes i també una conclusió amb la informació donada. Aquí s'acabaria l'anàlisi de dades tant qualitatiu com quantitatiu, per acabar d'engranar aquesta part i fer referència amb el marc teòric hi ha un apartat de discussió, on es posa cara a cara totes les conclusions extretes.

5. Breu context del poble d'Alcanar

Alcanar és un poble fronterer entre la Comunitat Valenciana i Catalunya, situat al límit de la comarca del Montsià, estès al llarg de la costa, a llevant de la serra del Montsià i limitat al sud pel riu Sènia. Pertany a la província de Tarragona. Compta amb una població al voltant de 10000 habitants, entre els quals uns 3000 provindrien de l'estranger.

El municipi d'Alcanar està constituït per tres nuclis de població ben diferenciats: el principal, que és Alcanar, Les Cases d'Alcanar, a la vora del mar i Alcanar – Platja. En tot el terme d'Alcanar hi ha dues escoles (una a Alcanar i l'altra a les Cases) i un institut.

A nivell d'entitats és un poble molt potent, hi ha un total de 37 entitats culturals i 23 d'esportives, no hi ha dades d'entitats socials.

Alcanar és un poble amb moltes costums populars com per exemple Sant Antoni on es balla un Jota pels carrers del poble, Festes de Maig on es fan bous pels carrers dels pobles i entre d'altres les festes d'Octubre es celebren en homenatge a la Mare de Déu del Remei, la patrona del poble. Aquestes són una mostra de tots les tradicions populars en general però també està la festa de Santa Cecília que per als músics de la Banda Municipal i de l'Agrupació Musical Canareva és molt important, ja que els músics nous comencen la seva nova etapa dintre de la Banda.

A nivell polític, actualment governa Esquerra Republicana de Catalunya amb set regidors, majoria absoluta, dos del Partit Socialista de Catalunya, dos més de Convergència i Unió, un del Partit Popular i un altre de la CUP (candidatura d'unitat popular).

Els principals ingressos de la població provenen del sector agrícola, ja que és un poble basat en la plantació, cultiu i comerç de les taronges i les mandarines. Aquest fet també ha ocasionat que, en els últims anys, hi hagués molta immigració (fet que amb la crisi ha quedat estancat), ja sigui permanent o transitòria de l'època de collita, de països de l'Est i també del nord d'Àfrica.

6. Anàlisi de dades

6.1 Anàlisi quantitatiu

En aquest apartat analitzaré les dades dels qüestionaris passats al alumnes de l'escola Joan Baptista Serra d'Alcanar.

6.1.1 Participació

Per abordar aquest tema amb els qüestionaris als nens i nenes de l'escola i del institut ha estat una mica complicat perquè no sabia quin concepte tenien de participació ni tampoc com l'entenien dintre de la seva vida diària.

Personalment ha segut difícil perquè durant molt moments del creixement com a persona ens diuen que la participació és una cosa que fem habitualment però que realment no sabem com la fem ni tampoc exactament amb que consisteix. Per aquest motiu, he començat a construir l'enquesta per a que em diguin la seva percepció o definició de la paraula participació i així veure jo que entenien.

La segona pregunta d'aquesta categoria l'he construïda amb la finalitat de saber si ells creuen que participen, la freqüència amb la que ho fan i també el lloc. Per a mi aquest aparta ha estat molt important perquè he pogut descobrir l'opinió dels adolescents i dels infants en relació a la seva participació.

a) Elements definitoris de la participació.

La primera subcategoria d'anàlisi de la participació l'he anomenat "Elements definitoris de la participació", té aquest nom perquè el que he fet és extreure les paraules claus de cada definició de participació agrupar-les i analitzar el sentit de cadascuna d'elles en relació al concepte principal.

Ho he fet d'aquesta forma perquè des del meu punt de vista és una forma molt òptima d'analitzar les pròpies definicions i també perquè després al moment d'extreure de la millor forma tot el contingut de totes els definicions crec que així pot ser molt més efectiu i eficaç.

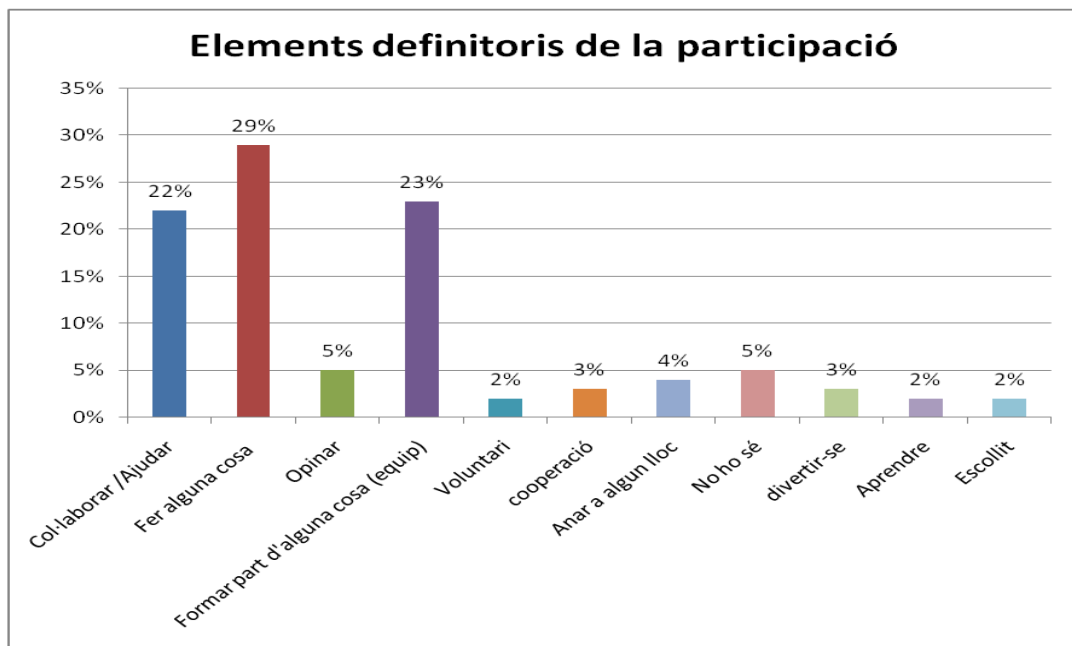
Les paraules que finalment he posat al gràfic per a veure que opinaven els xiquets i xiquetes sobre la participació les he agrupat ja que sinó el resultat era molt dispers. El criteri que he fet servir per agrupar aquestes paraules és per sinònims, ja que hi havia persones que volia dir el mateix però ho posava de moltes formes diferents i també per

proximitat de relació amb el significat, per exemple, “Formar part d’alguna cosa” i “fer alguna cosa amb equip” per a mi aquestes dues frases tenen relació, ja que si formes part d’alguna cosa serà amb més persones i finalment les tasques es faran amb l’equip.

A més a més també hi havia persones que no sabien el que significava la paraula participació i van contestar que no ho sabien.

A continuació hi ha el gràfic amb el percentatge de paraules més dites en totes les definicions. He utilitzat un gràfic de barres perquè el percentatge es veu d’una forma clara i ordenada, on cada paraula té el seu espai i el seu color de referència.

Com podem veure al gràfic 1.1 Elements definitoris de la participació, les paraules que han sortit són: Ajudar/Col·laborar, Fer alguna cosa, Opinar, Formar part d’alguna cosa (en equip), Voluntari, Cooperació, Anar a algun lloc, Divertir-se, Aprendre, Escollit i no ho sé.

Gràfic1. Elements definitoris de la participació

Com podem observar al gràfic 1 l’acció que s’ha repetit més en un 29% de coincidències amb totes les persones enquestades és “fer alguna cosa”, la segona amb un 23% de coincidència és “Formar part d’alguna cosa (en equip)” i la tercera amb un 22% és “col·laborar /ajudar”

Aquestes tres són les accions més contestades de forma general ja que les altres que les segueixen passen d'un 22% a un 5% com per exemple "opinar". Després també hi ha un 5% de tots els enquestats que no saben el que significava la paraula participació.

Després de veure aquest gràfic i fer el buidatge de dades puc dir que una gran part de les persones enquestades, diuen que participar és "Fer alguna cosa" o "Formar part d'alguna cosa". Amb aquestes dues definicions des del meu entendre i tal i com dic al marc teòric, la majoria dels xiquets i xiquetes que he enquestat tenen nocions d'allò que és la participació en termes generals.

b) Participació activa dels xiquets i xiquetes

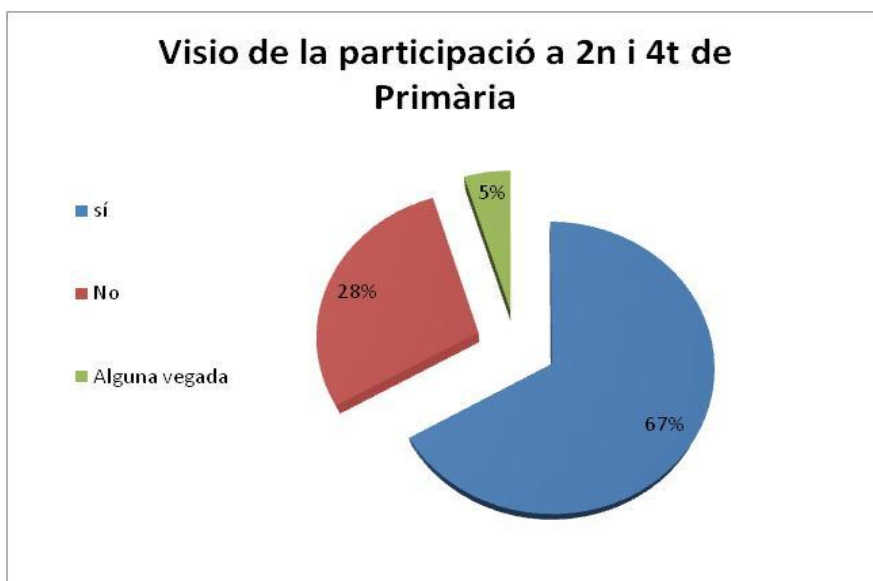
La segona subcategoria d'anàlisi fa referència al nivell de participació, va referia al nivell de participació que tenen els xiquets i xiquetes des del seu punt de vista.

Per analitzar aquesta pregunta he de començar dient que he utilitzat dos tipus de preguntes diferents per a cada tipus d'entrevista i franja d'edat. He diferenciat les respostes perquè m'interessava saber en quin lloc concretament participaven més si a l'escola, al poble, als dos llocs o a cap. Tot i això, aquesta pregunta era molt difícil fer-la a 2n o 4t de primària, ja que el concepte de participació no el tenen clar i tampoc saben ben bé en que consisteix aquesta acció.

Per aquest motiu vaig decidir fer un tipus de resposta més senzilla, de sí o no per als alumnes de 2n i 4t i un altra més complexa per als alumnes de 6è, 2n 4i 4t d'ESO i 2n de Batxillerat més complexa on les respostes englobaven al poble i a l'escola.

Com vaig fer dos tipus de respostes també ho he analitzat per separat per una banda i després de forma conjunta per tal de veure el conjunt d'opinions de tots els participants.

En primer lloc hi ha el gràfic 2 amb les respostes de 2n i 4t de primària. Com podem veure al gràfic 2, un 67% del nens i nenes van contestar que "sí" que participaven normalment, en canvi un 28% d'ells opinaven que no era d'aquesta forma i només un 5% del total deien que alguna vegada participaven solament.

Gràfic 2 Visió de la participació a 2n i 4t de primària

En segon lloc trobem el gràfic 3 que hi ha les respostes de 6è de primària i del institut (gràfic 3). En aquest gràfic les respostes eren més acurades amb el sentit del lloc on participaven és a dir, en general, només al poble, només a l'escola, alguna vegada en concret o no participaven mai.

Un 41% dels alumnes van respondre que sempre participaven, no hi havia un lloc on poguessin fer-ho d'una forma més rellevant que a l'altre. El 22% de les persones enquestades van respondre que "només pal centre" i un 6% "només al poble", tot i això, el 31% dels xiquets i xiquetes opina que no participa mai o que no tenen un espai propi de participació.

Gràfic 3 Visió de la participació a 6è i l'INS

En definitiva la mostra de 2n i 4t de primària opina en un percentatge més baix que a 6è l'opció que no participen. En canvi a 2n i 4t el percentatge de persones que pensen que només participen alguna vegada és molt més alt que a 6è i la visió general de la participació és més o menys igualada a les dues visions.

En el gràfic 4 podem observar la totalitat de les opinions de les persones enquestades, en aquest gràfic he volgut reflexa quina és l'opinió general sobre la participació i els espais de participació que tenen aquests infants i adolescents.

La visió que tenen en general els enquestats de la participació és que en un 50% del total sí que participen activament, un 30% creuen que no participen, un 14% diuen que només al centre educatiu, un 4% que només participen al poble i un 2% diuen que només hi participen alguna vegada.

Amb aquestes dades podem veure que la participació dels joves segons la seva opinió és d'un 50% però el 20% restant diuen que només a vegades hi participen o a llocs determinats i el 30% restant opinen que no hi participen. Amb això podem concloure que segons el seu criteri un 70% dels infants i joves del poble participen activament o no dintre del seu entorn.

Gràfic 4 Visió total de la participació

6.1.2 Cultura

En aquest apartat als qüestionaris els he tractat d'una forma més adequada per a totes les franges d'edat que han contestat l'enquesta.

Primerament l'he abordat des d'una vessant més de tradicions culturals i de integració de les persones amb la cultura, entenent-la com a festes tradicionals, llengua, balls populars que com a concepte clàssic i estandarditzat.

Sobre cultura he realitzat dues preguntes, la primera era si hi havia tradicions culturals i quines eren. He formulat aquesta pregunta perquè era molt interessant saber si els nens i nenes sabien el que eren les tradicions culturals i a més a més si les coneixien. Per tal de verificar aquesta informació he demanat que em possessin les diferents tradicions culturals que té el poble d'Alcanar, des de balls típics fins a festes majors.

Com a segona pregunta m'interessava saber l'opinió que tenien sobre la importància del coneixement cultural d'un lloc concret. Creia que aquesta pregunta no la podia preguntar de qualsevol forma i per aquest motiu vaig creure que la podia fer en forma d'història (vegeu qüestionari a l'annex I).

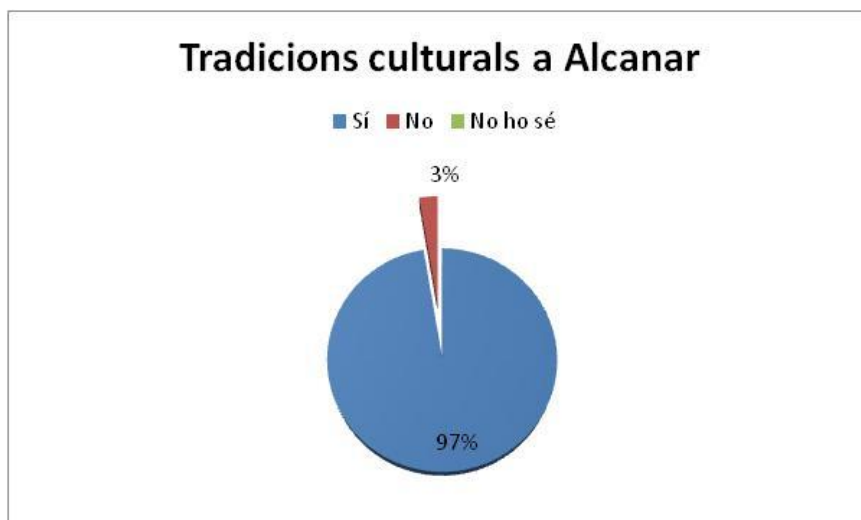
Amb el que he investigat al marc teòric sobre la cultura popular i també la democratització de la cultura, creia molt important saber el posicionament dels joves sobre la importància de conèixer i estar a prop de la cultura d'un mateix però també d'altres.

a) Tradicions culturals

Aquesta apartat analitzaré la pregunta sobre tradicions culturals, consta de dues parts principalment, la primera és una gràfic on veurem els resultats quantitius i la segona és una llista amb les tradicions culturals que té Alcanar segons els alumnes entrevistats.

En el gràfic 5 podem veure que hi ha una majoria molt elevada dient que Alcanar és un poble on hi ha tradicions culturals tot i que hi ha una minoria, concretament un 3% del total van contestar que no hi havia tradicions culturals a Alcanar i cap xiquet o xiqueta va contestar que no ho sabien.

Aquesta majoria sobre que sí que hi ha tradicions culturals a Alcanar i la llista de balls típics, festes, activitats i altres coses, ens condueix a pensar que el poble d'Alcanar sí que té tradicions culturals i es preocupa per la seva cultura.

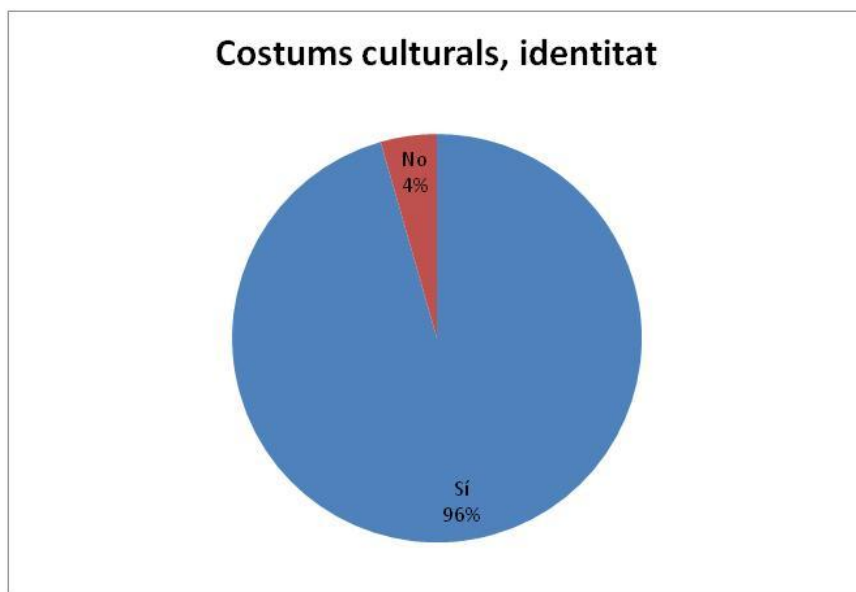
Gràfic 5 Tradicions culturals a Alcanar

En aquesta segona part sobre les tradicions culturals, podem observar que Alcanar té moltes tradicions com a poble i que realment els ciutadans senten que forment part d'ells.

b) Costums culturals i identitat

En aquesta pregunta l'objectiu que hi ha darrera és saber la importància que els infants i joves creuen que té el coneixement de la cultura pròpia però també la d'altres persones però també vol anar més enllà, saber si creuen important que les persones immigrants aprenguin els costums d'aquí per tal de sentir-se integrats.

Com podem observar al gràfic 6, el 96% de tots els estudiants enquestats creu que és important la cultura al moment de crear i mostrar la identitat personal i només el 4% va dir que no ho veia important. Amb això podem dir que la majoria creu que la cultura és important per a la inclusió de les persones dintre d'un lloc i la coneixença dels costums, llengua, entre d'altres coses.

Gràfic 6 Costums culturals , identitat

6.1.3 Art i Educació

En aquesta categoria hi ha diverses subcategories, algunes més encaminades a l'art com a concepte i d'altres a la importància de l'art en l'educació tant formal com no formal.

He agrupat d'aquesta forma perquè crec que així és veu amb una visió clara la globalitat de l'art, l'educació i la importància que té per a les persones.

a) Elements definitoris de l'Art

En aquesta primera subcategoria de l'Art i l'Educació comencem amb l'anàlisi de la definició del Art per a cadascuna de les persones.

Per tal de poder portar a terme aquesta pregunta i fos clara i entenedora per a totes les persones vaig decidir posar una llista de paraules amb l'objectiu que poguessin escollir-ne cinc i així identificar com entenen la dimensió artística i personal.

Com podem veure a continuació, gràfic 7, per a poder analitzar aquesta pregunta he utilitzat un gràfic de barres, ja que és veu de forma més clara la repercussió de cada paraula i totes elles tenen un lloc clar dintre d'aquest per poder-lo interpretar.

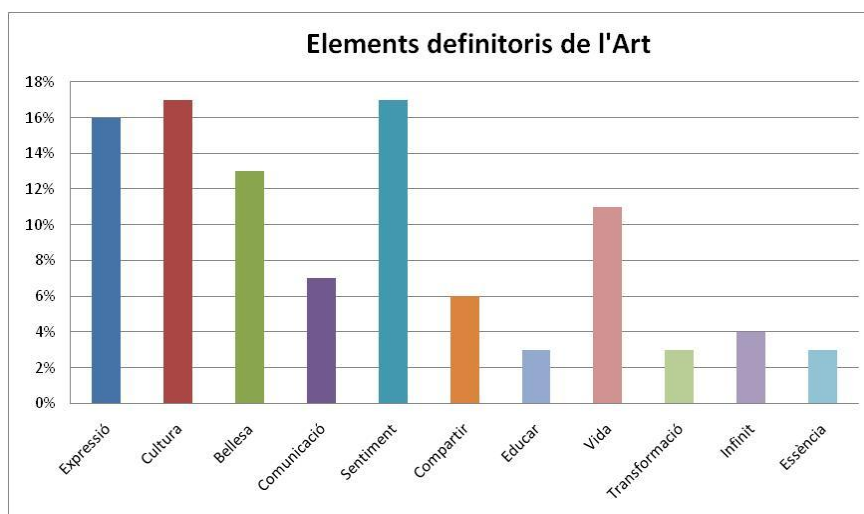
Al formular aquesta pregunta vaig creure convenient que podessin triar-ne cinc de paraules perquè l'art és molt més que una sola definició i que en moments donats de la vida aquesta pot canviar d'una forma molt important per a cada persona. Tot i això no tothom va arribar a posar cinc paraules perquè en dues o tres ja creien que el definien bastant bé però ningú va definir l'art amb una sola paraula.

El criteri de posar un màxim de cinc era perquè era més o menys la meitat de la totalitat i creia que d'aquesta forma podria veure el resultat d'una forma més àmplia i conseqüent amb la realitat de cadascuns dels nens i nenes. Totes les paraules que hi havia a l'enquesta van tenir una insistència significativa, això significa que per a ells eren importants d'alguna forma.

Les dues paraules més nombrades a aquesta pregunta amb un 17% cadascuna d'elles són cultura i sentiment. Amb aquests resultats agafo el rerefons d'aquest treball d'una forma pura i veig que per als xiquets i xiquetes l'art també és cultura i aquest forma part d'una història pròpia o col·lectiva perquè la cultura i el sentiment va estretament lligat a la història de les comunitats. A més a més, la tercera paraula més utilitzada amb un 16% és expressió.

Mirant-ho d'una forma global i amb ulls objectius, per al xiquets i xiquetes l'art forma part de l'expressió d'un mateix però també de la cultura i del sentiment de les persones que el viuen.

Després també podem veure que amb un 13% de coincidències diuen que el Art en si és Bellesa i un 11% diu que és vida. Aquestes dues expressions són molt abstractes i molt personals, així que no ho puc definir d'una forma objectiva però es pot observar que l'art per a cada persona és una idea diferent i que el viuen d'una forma diferent.

Gràfic 7 Elements definitoris de l'Art

b) Art en relació al coneixement personal

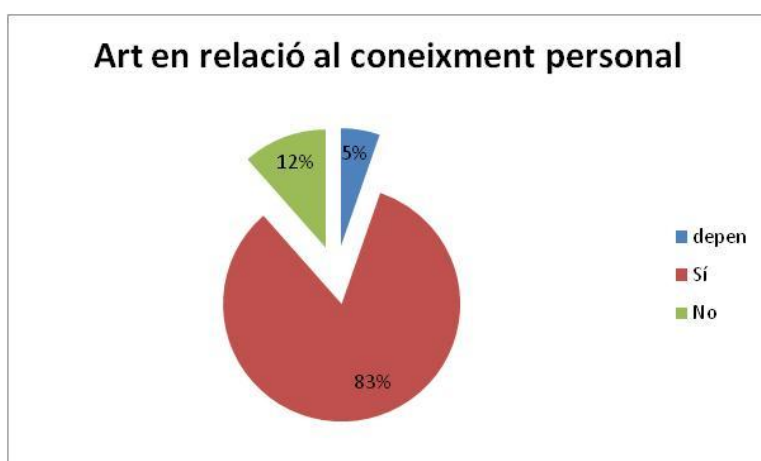
En aquesta subcategoria d'anàlisi, hi ha dos tipus de preguntes i gràfics diferents, una va més encaminat al creixement de la persona i l'altra al autoconeixement i la relació entre els sentiments i la pràctica artística.

En primer lloc, he preguntat sobre la relació que té l'art amb el coneixement personal, com a eina d'autoconeixement però també com a abstracció de la realitat i temps per a un mateix, aquestes respostes les podem veure al gràfic 8.

En aquesta pregunta les respostes han estat variades amb el raonament final que han donat però en un primer moment la resposta clara amb majoria és que l'art sí que afecta al coneixement personal, ho podem veure al gràfic 8, situat a la part inferior de la pàgina.

També hi ha persones que creuen que l'art no influeix al creixement personal, exactament un 12% de les persones enquestades ho pensen i un grup de mostra reduïda diu que tot depèn de l'art i del tipus de música.

Malgrat aquestes dades, la majoria de les persones enquestades creuen que l'art és important per a la persona però també que té relació amb la presa de consciència de la persona com a tal, dels seus gustos, forma de ser, entre d'altres coses.

Gràfic 8 Art en relació al coneixement personal

En segon lloc, he preguntat sobre si la pràctica artística influeix als sentiments o a l'estat d'ànim d'una persona. Aquesta pregunta tenia una part qualitativa i l'altra quantitativa. Per a poder fer l'anàlisi de dades, he extret la quantitativa i després amb tot allò que han posat conclouré aquest apartat.

Primerament, com podem veure al gràfic 9, el 94% de les persones enquestades han contestat que la pràctica artística sí que influeix a l'estat d'ànim de la persona o al reconeixement dels sentiments que om té .

Aquesta majoria tant important amb aquest resultat, em fa pensar que aquesta sí que com es veu al marc teòric a l'apartat de "art i educació social", aquesta té una força per poder intervenir amb les persones d'una forma autèntica i personal.

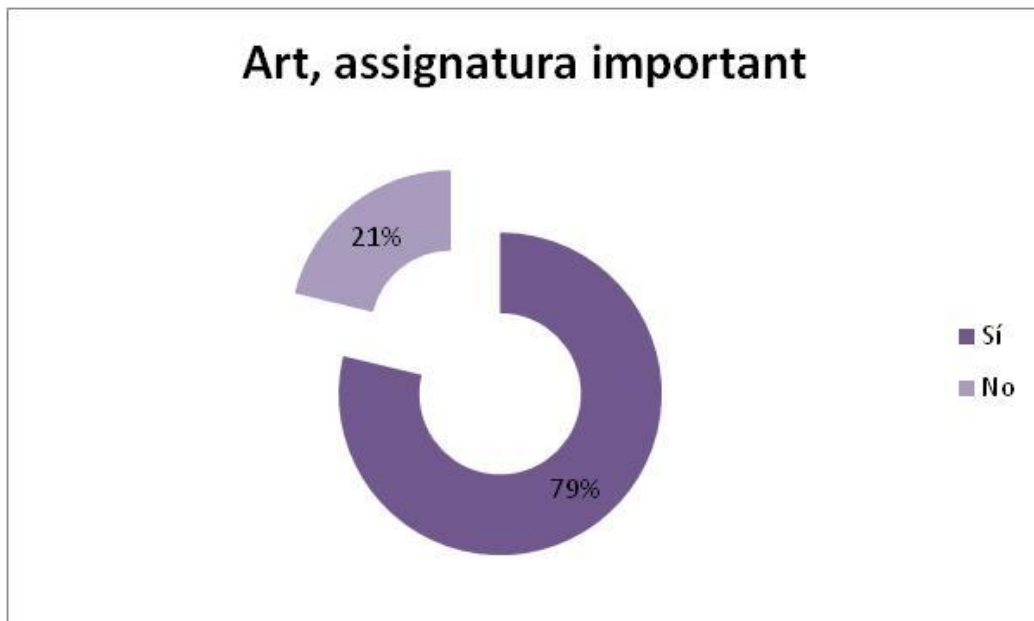
Gràfic 9 Autoconeixement a través de l'art

c) Art és una assignatura important

Ja per començar a concloure les subcategories de “art i educació” d’aquest anàlisi de dades, he volgut posar l’apartat de les assignatures artístiques dintre del centre escolar. En aquest apartat l’objectiu era saber si els alumnes creien que la música i la plàstica, són les dues assignatures d’art que es fa a l’escola i al institut, eren importants o només una per a passar l’estona.

De tots els alumnes que van contestar l’enquesta un 79% va dir que tant l’assignatura de música com la de plàstica era important o que era una assignatura més com eren les troncales. Tot i això, un 21% dels alumnes va dir que no era important i que música i educació visual i plàstica estaven dissenyades per a passar l’estona.

Aquest resultat que el podem veure en forma de gràfic a continuació (gràfic 10), juntament amb els comentaris que acompanyaven la pregunta em van fer pensar si realment estaven ben dissenyades a l’hora de exportar-les a l’educació formal, en parlaré a la discussió.

Gràfic 10 Art, assignatura important

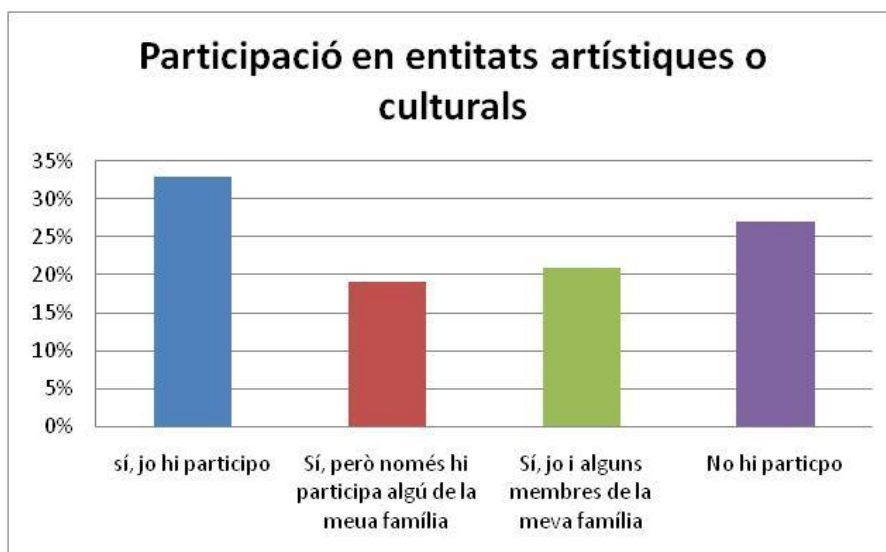
b) Participació en entitats d'art o cultura al Poble

Un punt molt important d'aquest anàlisi de dades i també del treball d'investigació que he fet, és saber en quina mesura els xiquetes i xiquetes del poble d'Alcanar participen en les entitats culturals i artístiques però també saber si els seus familiars també ho fan.

Per tal de saber-ho, com podem veure al gràfic 11, hi havia quatre tipus de respostes possibles: sí, jo hi participo; sí però només hi participa algú de la meua família; sí, jo i algun membre de la meua família i no hi participo. Vaig creure oportú fer aquesta classificació de les respostes perquè així també podria veure la influència de la família per aquest tipus d'activitat i també per veure en quin grau hi participa l'entorn des infants i adolescents del poble.

Un cop fet l'anàlisi he vist que un 33% del total participa només ell o ella, un 21% ho fa amb algú de la seva família i un 19% ho fa algun familiar d'aquest. Amb aquest resultats podem veure que una majoria del poble participa en entitats culturals i artístiques ja que amb les persones i el seu entorn arribem a un 73% del total.

Per contra, hi ha un 26% dels enquestats que no participa a cap entitat artística o cultural del poble i que ningú del seu entorn ho fa. En aquest cas, seria bo analitzar quin tipus d'activitat fa el nen o nena i també el seu entorn familiar i així poder fer una reflexió estadística més acurada de la situació del poble.

Gràfic11 Participació en entitats artístiques o culturals

Un cop fet aquest anàlisi i vist que un alt percentatge de la població té relació amb entitats artístiques o culturals, també faig un sondeig de les entitats artístiques i culturals que hi ha al poble d'Alcanar, ho podem veure a l'apartat de contextualització del poble.

Aquest sondeig d'entitats em transporta a que hi ha un gran ventall de possibilitats tant a nivell musical com escènic o plàstic. Per aquest motiu és molt probable que la gran majoria de persones del poble tinguin contacte amb aquestes entitats d'una forma directa o indirecta.

6.1.4 Participació i comunitat

En aquest apartat de l'enquesta l'objectiu era extraure la iniciativa de la mostra presa per participar i formar part d'un futur projecte artístic, social i cultural al poble d'Alcanar. Des d'un principi m'interessava molt aquest punt de vista, ja que amb una pregunta així pots veure realment si als xiquetes i xiquetes els interessa aquest tipus d'activitats o no.

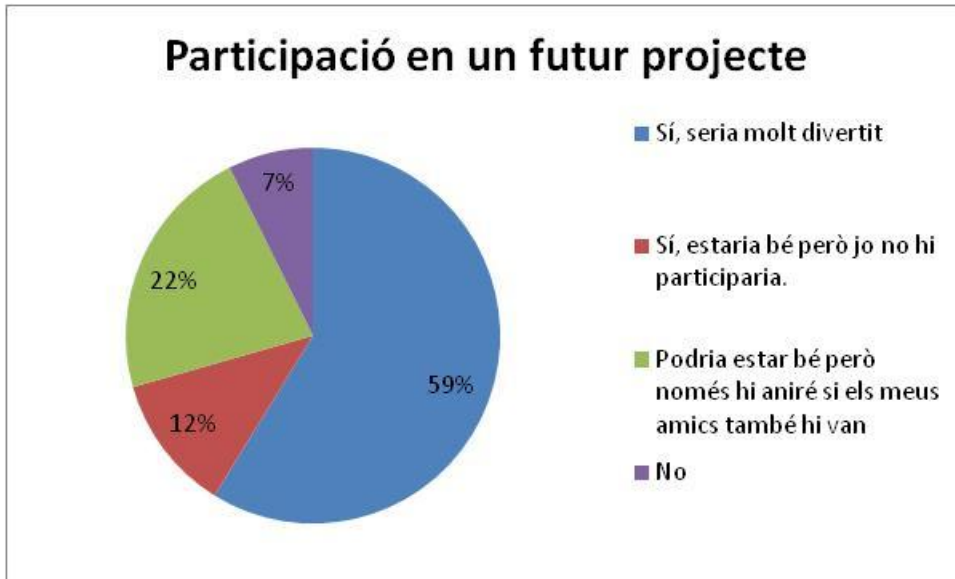
a) Participació artística dintre de la comunitat, poble Alcanar.

La primera subcategoria va destinada a la participació directa d'aquestes persones dintre d'un futur projecte, és a dir, si els interessaria participar o no i també en quin grau d'implicació.

En el gràfic 12, el veurem a continuació podem observar que una mica més de la meitat dels enquestats els agradaria participar, a més a més un 22% de les persones pensa que si els seus amics o persones del voltant anessin, ell també però no voldria participar-hi sol.

Tot i això, hi ha un 12% del total que pensa que és una bona idea un projecte d'aquestes característiques però que no li interessaria participar a ell personalment i finalment un 7% expressa que no és motivant aquest tipus de projecte.

Aquests resultats em fan veure que hi ha una part important de la població interessada per un projecte cultural i artístic d'aquestes característiques i possiblement amb l'entorn que té Alcanar i el volum d'entitats d'aquests tipus que hi ha seria una bona idea formular-lo.

Gràfic 12 Participació en un futur projecte

b) Activitats per a un futur projecte

Ja per acabar aquest anàlisi de dades quantitatiu i també concloure l'apartat de participació i comunitat d'una forma coherent, vaig creure convenient preguntar-los quin tipus d'activitat els agradaria fer.

Crec que aquesta pregunta guarda una coherència amb el que estic treballant que és la participació directa de les persones, ja que a través d'una enquesta els pregunto que els agradaria fer. Amb aquesta pregunta vaig poder observar les inquietuds artístiques dels infants i joves enquestats i quines motivacions tenien d'una forma general.

Per a plasmar el que van respondre ho he fet en forma de taula on hi ha una mostra de tot el que van proposar com a futures activitats. En aquesta taula he agrupat totes les coincidències amb una tipologia concreta d'activitats, ja siguin musicals, de dansa, teatre, entre d'altres.

Tot i que en aquesta pregunta no ho demanava algunes persones van posar que els agradaria fer activitats esportives, això no està plasmat al quadre resum perquè no contesta a la pregunta formulada.

Tot això em fa pensar que a part de tenir curiositats artístiques dels infants o falta d'activitats d'aquests tipus també fan falta activitats més conjuntes de caire esportiu.

Propostes d'activitats	Nº participants
Festes d'aigua, amb jocs	10
Activitats de música com tallers, concerts...	12
Fer un Karaoke	3
Ballar	15
Activitats de decoració	4
Activitats de pintar	4
Tocar instruments	9
Cantar	8
Fer balls i veure altres cultures	5
Tallers de patinatge	6
Activitats de cuina	3
Fer tallers de ceràmica	4
Fer jocs amb la dansa i el teatre	11
Patinar i fer activitats de patinatge	11

Taula 2 Propostes d'activitats

Com podem observar a la taula 2 hi ha un gran volum d'activitats musicals ja sigui de cantar com tocar un instrument. Això em fa veure que la música està molt present al moment d'escollir activitats per a fer a nivell del poble.

A més a més hi ha una gran varietat d'activitats de dansa, ceràmica, pintura i teatre, aquesta varietat i volum de tipologia d'activitats em fa veure que les curiositats per les diferents disciplines artístiques són importants per al xiquets i xiquetes del poble.

Crec que és important i m'ha sorprès molt positivament són les activitats de decoració, les de coneixement d'altres cultures i la cuina. Crec que són activitats molt important i curioses per a treballar-les a nivell de poble i més encara tenint en compte el que hem parlat durant tota l'enquesta.

Com a conclusió la varietat de propostes i de la diversitat de disciplines proposades em fa pensar que realment tenen ganes de conèixer altres coses i descobrir els móns artístics que hi ha al seu poble i entorn.

D'aquesta pregunta també van sortir el que podrien fer ells dintre d'aquests hipotètic projecte. Les respostes van ser molt interessants per part de moltes persones de la mostra. Dic que van ser interessants per la varietat de coses que ells volien aportar dintre d'aquest espai, ho veurem a la taula 3 Coses que jo puc fer.

Coses que jo puc fer...
Ajudar-los per a què poguessin fer-ho bé
Ajudar a preparar-ho tot
Jugar amb els amics
Portant amics
Per ajudar a la gent.
Arreglar els micros, netejar la pista i decorar-la.
Fer els entrepans dels nens.
Podria fer els jocs i explicar-los com es juga.
Ajudar a pintar i a dibuixar.
Preparar el "pica- pica"
Ajudar als altres companys.
Preparar el menjar.
Ajudar a organitzar les activitats, participar i ajudar a fer-les.
Podria ajudar a fer les classes de pintura i a muntar el karaoke.
Ajudaria a la gent a fer dibuixos.
Penjar cartells, ajudar a fer les coses de la festa,....
Ajudar a organitzar-ho
Ajudar a les persones.
Ajudar a la família i participar.
Rentar plats, netejar la roba.
Ajudar a preparar coses, ajudar a la gent gran,...
Ensenyar la nostra llengua si hi ha gent d'altres països.
Ajudar a la gent a participar en llocs on no pugui.
Ajudar als minusvàlids
Ajudar a preparar-ho i participar en totes les activitats,
Ajudar a la gent gran amb dificultats.

Taula 3 Coses que jo puc fer.

La taula 3 només és una mostra de totes les coses que els participants a la mostra, tots sense excloure per edat, podrien fer dintre de d'aquest suposat projecte.

De totes les propostes m'agradaria destacar les ganes d'ajudar amb el que ells saben fer relacionat amb les arts, ja sigui música, dansa o teatre. Crec que això és molt important al moment de crear i poder conèixer a altres persones i sentir-se bé amb allò que els agrada fer.

En segon lloc, destaco la idea per fer feines més corporals com seria mantindre l'espai de la trobada net o ajudar a tenir un bon equip de so. Crec que aquesta part és molt important i moltes vegades no la tenim massa en compte.

En tercer lloc, la col·laboració per fer alguna cosa de menjar durant les jornades, és molt interessant aquesta aportació, ja que moltes vegades si no hi és es troba a faltar i la vetllada no acaba sent la mateixa.

Ja per últim, la vessant més social o la visió amb les persones que possiblement necessitin més la seva ajuda com podria ser la gent gran, discapacitats, nou vinguts, entre d'altres. Amb això donen a entendre que aquestes jornades estan obertes a tothom i que ells formarien part del procés d'integració de la comunitat.

6.2 Anàlisi qualitatiu

En aquest apartat analitzo les dades extretes de les entrevistes fetes als representats de tres projectes d'art comunitària. Aquests tres són Xamfrà i la persona entrevistada és l'Ester Bonal, Basket Beat amb Josep Maria Aragay i Comunitària amb Noemí Rubio i Laia Serra.

Aquest anàlisi són quadres comparatius, és a dir, hi ha un tema central, comento el que ha dit cada persona sobre el seu projecte i finalment faig unes conclusions sobre la informació rebuda.

Primerament dir que cada entrevista està feta pensant amb el projecte en concret, per aquest motiu canvia alguna de les preguntes formulades però en cap cas canvia el rerefons ni els objectius de l'entrevista. Els objectius d'aquestes són:

- ♪ Conèixer els projectes des del fons educatiu.
- ♪ Conèixer quin és el funcionament del projecte internament.
- ♪ Saber la importància a nivell social.

Per tal de portar a terme aquests quadres comparatius els he dividit per temes, per tant cada quadre es referent a un tema en concret i dintre d'aquest hi ha les subcategories pertinents segons el que han contestat els entrevistats.

Les categories i subcategories, aquestes només les nombraré perquè són paraules claus que han utilitzat per a explicar la categoria. Aquestes són:

- ♪ Definició o missió d'un projecte: En aquest apartat els professionals m'explicaven com el definirien ell, des del seu punt de vista i també des de la seva tasca.
 - ♪ Llenguatges artístics:
 - ♪ Desenvolupament cultural comunitari
 - ♪ Accessibilitat
 - ♪ Plataforma
- ♪ Objectius: En aquest apartat expliquen els objectius i també el perquè aquests. Aquí tenim l'oportunitat de veure les similituds i les diferències entre ells a través dels objectius que s'han proposat.
 - ♪ Inclusió
 - ♪ Processos d'ajuda mútua
 - ♪ Fer música
 - ♪ Altres

- ♪ Paper del dinamitzador: Saber quin paper té el dinamitzador dintre del projecte, tant en la gestió com en el desenvolupament de dia a dia.
 - ♩ Coordinació / decisions
 - ♩ Lideratge de la sessió
- ♪ Metodologia: Quin tipus de metodologia utilitzen en el dia a dia i també el com i el perquè d'aquesta.
 - ♩ Grup
 - ♩ Miada a la persona
 - ♩ Tractament de la diversitat
 - ♩ Stop moment
 - ♩ Transformació social
 - ♩ Música
 - ♩ Altres
- ♪ Treball en xarxa: En aquest apartat veurem com treballen en xarxa cadascun dels projectes i en quina finalitat.
 - ♩ Amb les entitats del barri/Ciutat
 - ♩ Amb famílies

A continuació hi ha els quadres comparatius en cadascun dels temes proposat i al final d'aquest hi ha una breu conclusió amb el que s'ha extret de cada quadre, amb les semblances i les diferències entre els diferents projectes.

6.2.1 Definició dels projectes o missió i objectius

Definició projectes /missió		Ester Bonal <i>Xamfrà</i>	Josep Maria <i>Basket Beat</i>	Laia i Noemí <i>Comunitària</i>
1	Llenguatges artístics	Fer servir la música i les arts escèniques, el teatre i la dansa com a eines educatives i socioeducatives per a treballar processos d'inclusió i transformació social. (3-5)	Tenir experiències artístiques de qualitat o satisfactòries puguin sentir que poden fer música d'una forma fàcil, divertida i agradable.(6-8)	treballem sobre tot amb col·lectius vulnerables a través dels llenguatges artístics especialment de la música i de les arts del moviment.(4-6)
2	Desenvolupament de Cultura Comunitària			Jo ho definiria com una organització oberta dedicada al Desenvolupament Cultural Comunitari (DCC) amb una vessant educativa molt important, amb una part de voluntat de transformació social i sempre des d'una mirada molt crítica... (7-9)
4	Accessibilitat		Vam començar a treballar amb equips de bàsquet i llavors ja tenien unes habilitats en la pilota i uns interessos pel bàsquet i era molt fàcil fer aquesta transferència cap a la música però poc a poc m'he adonat que la pilota és quotidiana, habitual i propera a tothom.(11-14)	
5	Plataforma			és una plataforma que es dedica a la gestió, a la coordinació, a la recerca a l'assessorament de projectes artístics i comunitaris i també a la formació dintre d'aquestes línies de treball. (2-4)

Taula 4. Definició dels projectes/missió

6.2.2 Objectius

Objectius	Subcategories	Ester Bonal <i>Xamfrà</i>	Josep Maria <i>Basket Beat</i>	Laia i Noemí <i>Comunitària</i>
1	inclusió	inclusió d'infants i joves que poden estar o que són susceptibles de patir exclusió socials o en situació de vulnerabilitat (8-9)		
2	processos d'ajuda mútua	Donen processos d'ajuda mútua i de creixement personal, de transformació de percepcions de futur. (13-14) La capacitat que tenen de xuclar als nens i nenes que arriben nous (24-25)		
4	fer música		al principi la idea era intentar fer música amb equips de bàsquet perquè ja tenien aquest vincle (47-48)	
5	Altres			La democratització de la pràctica artística, validar la idea de que l'art té aquest potencial, la idea de la transformació social, la idea de que l'educació ha de ser mirada des d'una perspectiva molt àmplia,

				que volem canviar o transformar models polítics tant educatius com culturals, la idea de que tothom és capaç i té l'habilitat per fer, desfer, manipular i crear el que sigui amb les arts i nosaltres el que fem és crear ponts o camins per a que les persones que vulguin puguin fer-ho. (39-44)
--	--	--	--	---

Taula 5. Objectius

6.2.3 Paper del dinamitzador

Paper del dinamitzador		Ester Bonal <i>Xamfrà</i>	Josep Maria <i>Basket Beat</i>	Laia i Noemí <i>Comusitària</i>
1	Coordinació / decisions	Són l'ànima de l'escola (85) Estem fent tot un procés d'empoderament de missió i objectius per part de tot l'equip i la línia de treball és molt...(93-34)		Nosaltres l'integrem a totes les fases d'un projecte, a la formulació, a l'avaluació, a d'implementació... (109-110)
2	Liderar la sessió			Lidera la sessió en qüestió però està en el global de tot el projecte per a que se'l faci sentir seu (110-111)

Taula 6. Paper del dinamitzador

6.2.4 Metodologia

Metodologia		Ester Bonal <i>Xamfrà</i>	Josep Maria <i>Basket Beat</i>	Laia i Noemí <i>Comusitària</i>
1	Grup		treballar amb l'altre i gestionar el conflicte davant d'una persona de consciència constant davant de les limitacions, dificultats, fortaleses.. (98-99).	
2	Mirar a la persona	mirar al nen i al jove i intentar donar resposta a les necessitats de cadascú d'ells tant des d'un punt de vista de la conducta com relacional, musical o d'habilitats corporals o expressives (58-60)	tema també essencial de somriure i de bon humor, pensem que té molt de poder. Hi ha una altra part d'improvisació pedagògica que té a veure amb els interessos i les habilitats, és a dir, constantment estem atents del que passa perquè així podem utilitzar-lo per tirar endavant el grup. (344-347)	
3	Tractament de la diversitat	Són processos compartits i fem processos on dintre d'aquest mateix ha de poder cabre persones amb habilitats i competències diferents i que formen part del mateix procés gaudint-lo i que els pugui fer créixer des del punt de vista individual. D'això se'n diu tractament de la diversitat. (61-64)		

4	Stop moment		parem la sessió , posem STOP i promovem que ells se'n donin compte del que està passant (337-338)	
5	Transformació social		Estem treballant una altra cosa que és l'activisme, la política i la ideologia, penso que és essencial i no la podem deixar (356-357)	
6	Música		L'experiència musical de creixement, és una cosa que parla la Irina Caprile, parlem d'acompanyament socioeducatiu (340-341)	
7	Altres		<p>"Trainging group" és un grup que a la vegada és objecte i subjecte d'estudi. (324)</p> <p>"El concepte de pilota" (368)</p> <p>Les quatre "C": Cos, cor, cervell i cultura. Hem d'estar constantment atents amb els nostres sentits però també apropar-nos a l'altra amb aquest amor i tota l'estona pensar amb el que fem per a que funcioni. La Cultuta en el sentit de que utilitzem tant les seves trajectòries culturals com la música... (352-355)</p>	<p>Metodologia participativa, activa, creativa... Hi ha una part de creativitat, una part d'exploració, d'investigació i recerca i una part d'acció, de desenvolupar els projectes, aquesta és la general. (114-116)</p> <p>Dintre dels projectes trobem metodologies molt diverses, depenent de la comunitat, dels professionals, dels objectius,(117-118)</p>

Taula7. Metodologia

6.2.5 Treball en Xarxa

Treball en xarxa		Ester Bonal <i>Xamfrà</i>	Josep Maria <i>Basket Beat</i>	Laia i Noemí <i>Comunitària</i>
1	Amb les entitats del barri /Ciutat	Aquí venen nens del casal infantil drassanes, del centre obert "Joan Salvador Gavina", de la Fundació Social del Raval, del Casal d'Infants, venen nens del Centre de Menors a través de la fundació Idea, nens del servei educatiu de la Once (111-113)	No parla clarament de treball en xarxa però en un moment donat diu: estem treballant a Lleida amb Joves Àrabs, una bona part sortits de la presó, ocupen un espai públic, una plaça que es diu Sant Joan i els veïns, l'ajuntament, els comerciants, la policia sent que allò és un conflicte perquè segons ells no utilitzen correctament l'espai públic, hi ha robatoris, es fumen porros, etc (161-165)	A cada projecte el que fem es trobar-nos amb les persones que ens l'han fet l'encàrrec, asseure'ns i també amb les persones que coneixen molt bé el territori que són informadors privilegiats(...)Anem també a conèixer als comerciants per saber que s'hi cou. (165-169)
2	Amb famílies			Però intentem crear xarxa, treballar amb famílies, a nivell local, a nivell internacional (173-175)

Taula 8. Treball en Xarxa

Com a conclusió de l'anàlisi de dades qualitatiu, primerament he de dir que la mirada de cada projectes és diferent, Xamfrà és una mirada més d'escola i aprenentatge musical o d'arts del moviment, Comunitària és una plataforma de projectes que es dediquen des de la gestió de projectes de desenvolupament comunitari fins a formacions de professionals en aquest àmbit i per últim Bàsquet Beat, és una mirada des de l'accessibilitat de la eina musical, la pilota.

A nivell d'objectius també hi ha diferències amb els tres projectes, en primer lloc Xamfrà té una sèrie d'objectius molt marcats al moment de portar a terme el projecte o l'acció educativa. En canvi Basket Beat, l'objectiu principal és fer música i des d'aquest punt basa tota l'acció educativa que porta a terme. Per últim Comunitària com a plataforma, no té uns objectius sinó uns valors que poden ser com el paraigües dels objectius de cada projecte en particular.

La gran diferència que he vist és al moment de plantejar la metodologia. En aquest punt es poden veure les diferències formatives entre els professionals de cada projecte. A xamfrà, es basa molt amb la pedagogia musical, les eines musicals com la base de tota la intervenció, en canvi, Basket Beat es basa molt amb la metodologia, busca molt posar el crisi al grup per a poder construir però sempre basant-se amb la persona com a part individual també. Comunitària és diferent als altres tres, ja que, al ser una plataforma de projectes no té una metodologia concreta sinó que unes bases per després construir-la segons el projecte. Aquestes bases es miren des del punt de vista de la gestió cultural i també del desenvolupament comunitari.

És molt interessant veure les tres visions diferents i també com han desenvolupat els projectes tenien ten compte la formació professional.

7. Discussió

En aquest apartat hi ha reflexades tots els resultat de l'anàlisi de dades, comparant-los també els objectius o les finalitats marcades anteriorment de cada apartat.

Per a començar aquesta discussió ho estructurar-ho de la mateixa forma que està l'anàlisi de dades quantitatiu, és a dir les enquestes passades a les escoles i en segon lloc l'anàlisi qualitatiu, les entrevistes fetes als representants de cada projecte.

En primer lloc comento la primera categoria que és la de la "participació". Tal i com s'ha vist al marc teòric als nivells de participació, al resultat de la mostra es veu que aquesta té un nivell de participació simple o com a molt consultiva ja que la defineixen com "formar part d'alguna cosa" o "col·laborar/Ajudar". Aquesta definició contraposada a la definició dels diferents tipus de participació ens mostra aquest resultat.

A més a més, quan se'ls pregunta si participen, la seva resposta és positiva però en cap moment diuen que mostren la seva opinió o pensen i executen ells petits projectes sinó que se'ls escolta l'opinió.

A nivell de participació, s'han aconseguit els objectius proposats tant de l'anàlisi de dades com dels qüestionaris, ja que la mostra té consciència del concepte de participació i a més a més es troben al primer o segon nivell de la participació.

En segon lloc exposo la categoria de la cultura, aquest apartat està dividir en dos, tradicions culturals al poble i la cultura com a element important dintre de la inclusió. Els objectius que es plantejaven per a aquestes preguntes estaven relacionats entre ells: Saber si els nens i nenes sabien que són les tradicions culturals i si aquestes són importants per a la inclusió social d'una persona dintre d'un lloc.

Els nens i nenes tenen clar el concepte de cultura, ja que saben reconèixer els símbols i les tradicions del seu poble i com s'ha citat al marc teòric, la cultura és el conjunt de símbols i costums que hi ha a un lloc determinat.

A més a més, creuen que és molt important la integració de les persones a través de la coneixença cultural i l'aprenentatge d'aquesta. Aquesta visió la veig molt interessant, ja que al marc teòric parlo de la cultura com a mitjà d'inclusió de les persones dintre d'un lloc o de la societat en general. Crec que aquesta visió és molt interessant que la mostra tingui aquest punt de vista sobre el concepte de la cultura com a tradicions, llengua i que aquestes siguin un enllaç per a la coneixença de les persones i d'un territori.

L'apartat de l'enquesta que parla sobre art és molt divers, ja que hi ha moltes preguntes diferents sobre la utilitat, la participació i el concepte d'art.

D'aquest apartat he extret que hi ha una gran connexió d'una part de la mostra amb l'art, participen en entitats artístiques del poble, sigui de l'àmbit que sigui i això és una font d'arrelament molt important per a ells però també per al seu entorn proper. D'aquí podem extreure que l'art té un paper molt elevat a la socialització de les persones o al menys de la majoria de la mostra. I per tant, en aquest cas sí que és una eina de cohesió social

Podem veure que l'art és un punt de connexió amb un mateix i que ells ho senten d'aquesta forma. Per aquest motiu, basant-me en les dades que s'han extret les enquestes i també de la relació a la importància que tenen els llenguatges artístics com hem pogut veure al marc teòric, es pot dir que la mostra té un elevat interès per les arts i els llenguatges artístics i a més a més, els ajuda a interpretar els seus sentiments i a conèixer-se interiorment.

Ja per acabar la part de la discussió de l'anàlisi de dades quantitatiu, faré menció a l'apartat de participació i comunitat. El que es plantejava en aquest apartat era saber i analitzar el grau de participació que tindrien si hi hagués un futur projecte d'acció social i art a Alcanar.

En aquest apartat es va posar en rellevància la importància de la participació infantil i l'educació que se li ha de donar a aquesta, ja que la majoria de la mostra van dir que els agradaria participar en un espai com aquest però que no arribarien a dissenyar ni ha executar el projecte de forma activa, simple ment farien alguna activitat com a "monitors". En aquest punt es torna fer referència al nivell de participació infantil del marc teòric. S'hauria d'aconseguir arribar a una metaparticipació per part dels infants i joves del poble.

Tot i això van sortir propostes molt creatives i interessants per part dels alumnes i també un sentiment d'inclusió i cohesió social bastant elevat perquè ells mateixos es prestaven a ajudar a les persones que tenien alguna mancança i no podrien arribar a participar en total normalitat. Com s'ha vist al marc teòric, la mostra vol intentar fonamentar la cohesió social, essent la integració i la interrelació de tothom.

En relació a l'anàlisi de dades qualitatiu, els professionals han parlat molt de tots els temes exposats al marc teòric. En primer lloc, tots tres busquen que els participants dels projectes puguin arribar a un nivell tres o quatre de participació, és a dir que ells

mateixos facin propostes d'activitats i les porten a terme. Això seria un bon indicador de participació infantil.

En segon lloc, Comunitària, vetlla activament pel desenvolupament cultural comunitari de la societat en cadascun dels seus projectes, això significa que busca que la societat pugui desenvolupar-se en la seva pròpia cultura.

També s'ha de dir, que tots tres projectes busquen la democràcia cultural, és a dir, que els participants siguin creadors de cultura o d'art i també consumidors del art i la cultura que ells vulguin i no la dels cànons socials.

En tercer lloc, també hem pogut observar que l'art és una eina de canvi i de generar processos a nivell personal però també col·lectiu, de generar hàbits de vida, millora de la conducta, entre d'altres coses.

Posant en relació els tres projectes es pot observar que són molt diferents entre ells, ja sigui per la motivació inicial a donar-los vida, a la metodologia que s'utilitza o al tipus de professional que el lideri. Però tot i això trobem conceptes claus que per a tots tres són molt importants, aquests són: la persona com a nucli de l'acció educativa i la individualització del procés; el procés va molt més enllà del resultat; la democràcia cultura, ser creador de la pròpia cultura i música i finalment la participació activa i constant dels usuaris per a millorar el grup però també un mateix com a persona.

A continuació hi ha un quadre resum on exposa alguns temes que s'han anat tractat durant el treball, ja sigui de forma directa o més indirecta.

Tema	Conclusions extretes
Participació	<p>La participació dels infants en la comunitat requereix estructura, tot i que hi participen de forma simple:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El 70 % dels infants enquestat participen en un primer o segon nivell de participació. - Els professionals creuen que la participació dels joves és fonamental per al bon funcionament dels projectes i per al creixement persona i del grup
Treball en xarxa	<p>Per a portar a terme projectes d'acció comunitària és imprescindible treballar en xarxa.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els experts nombren que per a ells és molt important treballar en xarxa i ho estan fent contínuament, ja sigui a nivell institucional com familiar.

	<ul style="list-style-type: none"> - Els infants enquestats, indirectament també tenen un conjunt de xarxa al seu voltant, ja que formen part d'entitats de molts tipus, l'escola, música, ceràmica, futbol i entre elles van aportant valors de creixement.
Cultura democràtica	<p>La importància de la creació de cultura que a un mateix li agrada i el procés de crear-la:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els professionals posen molta èmfasi amb el procés d'aprenentatge artístic del grup i de les persones i no tant amb el resultat. - També diuen que és important crear l'art o la cultura que els agrada i se la sentint seva. - A nivell dels enquestats, no mostren signes de cultura democràtica però si que a les propostes han posta activitats que les voldrien fer ells i que a ells els motiva.
Integració / cohesió	<p>La integració social o la cohesió social com a pilar important dels projectes d'art comunitari.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els experts han dir que els seus projectes busquen la cohesió social i la integració de persones dintre de la societat mitjançant la música i les arts en general. - La mostra expressa que en un futur projecte al poble tinguessin cabuda totes les persones.
Llenguatges artístics	<p>La importància dels llenguatges artístics per als processos de les persones i comunitats.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els infants han demostrat que per a ells els llenguatges artístics són una part molt important per a saber com es senten i conèixer-se millor a ells mateixos. - Els experts opinen que les llenguatges artístic ajuden a la socialització de les persones i a construir processos.
Formació dels professionals	<p>Els equips multidisciplinaris o interdisciplinaris.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els professionals aposten per equips interdisciplinaris on hi hagi persones de totes les rames artístiques però també d'altres professions per a garantir l'excel·lència del procés i projecte.

Taula 9. Quadre resum discussió

8. Conclusions

Les conclusions que es verifiquen en aquest apartat del treball consten dels següents punts: verificació de la hipòtesi formulada a través de les entrevistes, dels qüestionaris i del marc teòric, la segona són els beneficis de la investigació feta a un futur projecte d'acció social a Alcanar i la tercera conclusió fa referència a la meua vivència personal al moment de construir el treball i la última una reflexió de l'art en relació a l'educació social.

Per a començar, la hipòtesi formulada era: demostrar que **l'Art és una eina de cohesió social, d'expressió, participació i d'acció comunitària**. Per a veure si aquesta era certa o no, vaig implementar la recerca teòrica però també aplicada.

Certament, s'ha demostrat a través dels projectes que he visitat, dels qüestionaris passats però també de l'anàlisi exhaustiu de dades, puc dir que l'Art sí que és una eina de cohesió social, expressió, participació i acció comunitària.

Per a demostrar que la hipòtesi era certa a través del mar teòric m'he documentat sobre a participació, l'acció comunitària, l'art i és aquí on he vist que l'art en general té la capacitat de reunir a una comunitat o a un grup de persones amb una fi en concret, en aquesta tasca també hi ha un punt d'expressió tant de la comunitat com de la persona. L'art en ajuda a entendre l'altre però també a un mateix, per aquest motiu, puc dir que és una eina d'expressió de sentiments però també de idees i emocions.

Per a demostrar-la des de la recerca aplicada, a través dels qüestionaris i també de les entrevistes. En els qüestionaris els xiquets i xiquetes, han mostrat que l'art és important per a la seva vida i que aquests els ajuda a expressar-se però també a saber el que ells senten en un moment determinat. Amb les entrevistes, vaig poder observar clarament que la hipòtesi que vaig formular al inici del treball era certa, ja que cadascuns dels projectes tenen l'art com a eix principal d'aquests i els proporciona cohesió social, acció comunitària, participació i també expressar-se d'alguna forma.

En conclusió, la hipòtesi del treball és confirma, amb tota la recerca, com a vàlida, per tant l'objectiu principal d'aquest treball s'ha complert de forma positiva.

En el segon lloc de les conclusions, hi ha un breu esquema dels beneficis que aporta el treball educatiu des de les arts per a l'acció social a nivell professional en un futur projecte d'acció social a Alcanar.

1. Aporta eines i orientacions per posar en marxa aquest projecte al poble d'Alcanar.
 - ♪ S'escolta la veu dels infants, dit per ells mateixos a l'enquesta, per això ja hi ha un pas en la participació.
 - ♪ Tradicions culturals com a base del desenvolupament cultural comunitari del poble.
 - ♪ Art com a base extraescolar important al poble.
2. Interrelació i cohesió social entre les entitats i els ciutadans.
 - ♪ El fet de que molts nens i nenes participin en moltes entitats artístiques ajuda a la relació entre elles mitjançant les persones que hi ha en comú.
 - ♪ Tenir tradicions culturals o "festes de carrer", afavoreix a que els ciutadans i ciutadanes tinguin relació entre elles i per tant cohesionar l'entorn social.
3. Consciència i apropament de la cultura i els llenguatges artístics.
 - ♪ Que els nens i nenes del poble saben aquella cultura que els envolta, tenen consciència d'aquesta i la viuen d'una fora intensa.
 - ♪ L'apropament que totes les persones enquestades tenen al llenguatges artístics del poble i veure que és un potencial per a treballar amb ells.
4. Veure altres perspectives de projectes d'èxit fets a Barcelona però també arreu del món.
 - ♪ Amb les perspectives i mirades de cadascun dels projectes he analitzat els punts forts i punts febles per aprendre de tots plegats.
 - ♪ Conèixer també el que s'està fent en un primer moment aquí sobre la cohesió social i l'acció comunitària a través de l'art.
5. Apreciar la interdisciplinarietat i el contrast sobre aquesta amb els diferents projectes.
 - ♪ Veure el lideratge de cada projecte, de la formació professional que provenen i de quina forma gestionen el projecte o les prioritats i els objectius.

♪ Veure les diferents formes de treballar i l'èmfasi diferent amb els processos.

En tercer lloc, és la vivència personal que he tingut al moment de passar les enquestes, buscar informació i contactar amb les persones.

Una de les dificultats que m'he trobat en aquest projecte ha estat passar les enquestes al institut, ja que no vaig poder entrar a les aules per una falta de temps dels professors i les enquestes les van fer on-line. Aquesta forma de fer enquestes, crec que és impersonal i que els joves contesten el que els ve de gust, pensant més en el temps que tarden a fer-ho que amb el contingut d'aquesta. Per aquest motiu crec que hagués pogut entrar a les classes i explicar el qüestionari, mirar i observar a la mostra i donar l'oportunitat de fer-lo perquè volen i estan pensant amb allò que estan escrivint.

Com a dificultat extra també del projecte m'he trobat que costa trobar bibliografia sobre aquests camps, ja que són relativament joves i encara hi ha moltes coses per a publicar i investigar. Tot i això finalment he troba articles d'opinió i científics que m'han ajudat molt a parlar de cadascun dels pilars proposats al marc teòric.

Ja per acabar les conclusions, les línies de futur de l'educació social, tant de forma pràctica com de formació sobre el tema de les arts.

Des del meu punt de vista, és important que els Educadors Socials estiguin formats amb els llenguatges artístics o que tinguin coneixement d'aquest com a eina d'intervenció. Crec que és molt important perquè aquest coneixement pot ajudar a per el procés d'alguna situació a un persona determinada. L'educació social és una mirada d'entendre el món de forma diferent, per aquest motiu, l'art ajuda a que aquesta mirada pugui ser desenvolupada i tingui més perspectives per tal d'afrontar la situació en concret. Tenir cura dels projectes culturals comunitaris que tenen la població de forma espontània. Aquests projectes s'haurien de recolzar des de la distancia i promovent la seva continuïtat.

A nivell de metodologia aplicada també és una línia molt interessant que es podria treballar amb la professió, les activitats on hi ha una comunicació de forma continuada ajuda a que passin coses que els mateixos usuaris han de saber gestionar i respondre. Hi ha vegades que els Educadors/es hem de saber posar en crisi una situació per tal de que els participants agafin consciència d'allò que passa i puguin tenir eines per a resoldre-ho en la vida quotidiana.

Per aquest motiu, és molt important l'art dintre de la pràctica de l'Educació Social, amb els processos creats pel grup i també pels educadors, es trenquen barreres que d'una altra forma possiblement no sortirien. A més a més, l'expressió artística per a les persones que tenen un procés de vida difícil, pot ser un mitjà per dir el que sent sense les paraules que a aquesta li fan mal, simplement amb la pintura, el dibuix o la fotografia.

Ja per acabar crec que des de la professió hem de vetllar pel benestar de la població i de les comunitats, donant-los eines per a tirar endavant, brindar per una cohesió social forta i per pràctiques comunitàries sanes.

En la mirada curricular d'un Educador o Educadora Social, seria un contingut essencial perquè veiem que ens els últims anys està sent una moda important, esta creient i cada vegada hi ha més ajudes per aquest tipus de projectes i es veu la importància i els resultats d'aquestes. Per tant donar-li la rellevància social i científica a les arts dintre del camp de l'educació social.

9. Bibliografia

- Algado, Salvador Simón. 2011. "El Arte Y La Construcción de Comunidades Inclusivas." In *Arte, Intervención Y Acción Social*, , 131–39.
- Caride, José Antonio. 2005. "La Animación Sociocultural Y El Desarrollo Comunitario Como Educación Social." *Revista de Educación* 336: 73–88.
- Catalans, Institut d'Estudis. 2007. *Diccionari de La Llengua*. Segona Edi. Barcelona: Edicions 62.
- Collado, Elixabet Català. "Art I Educació Social: Gir Socioeducatiu En Els Espais Artisticoculturals."
- Engeli, carmen Olaechea Y Gerg. 2011. "Maneras de Ver La Realidad Social a Través Del Prisma de La Creatividad." In *Art, Intervención Y Acción Social*, , 47–67.
- Font, Josep Maria. "El llenguatge Plàstic En El Camp de La Intervenció Socioeducativa."
- González, Ascensión Moreno. 2013. "La Cultura Como Agente de Cambio Social En El Desarrollo Comunitario." *Arte, Individuo y Sociedad* 25(1): 95–110.
- Gustems, Josep, Rebecca Gale, and Pau Gimeno. 2009. "Música I Acció Comunitària , Un Territori Que Cal Conquerir." : 11–14.
- Holden, John, and John Holden. 2008. *Demos Democratic Culture : Opening up the Arts to Everyone*.
- Jaume Casacuberta Inglés. 2005. "Aproximació Històrica Y Conceptual Al Desenvolupament Cultural Comunitari." : 15–26.
- Morales, Ernesto Morales. "Potencialitats I Límits de L ' Acció Comunitària Com a Estratègia Empoderadora En El Context de Crisi Actual." : 9–22.
- Pindado, F. 2000. "La Participación Ciudadana En La Vida de Las Ciudades." (1): 119–47.
- Pindado, Fernando. 2004. "La Participación Ciudadana En El Ámbito Local." : 1–14.
- Solé Puig, Carlota, Teresa Sordé Martí, Olga Serradell Pumareda, Rosalina Alcalde, Ainhoa Flecha Fernández de Sanmamed, Alisa Georgeta Pettroff, Leonardo Cavalcanti, Sonia Parella, Iskra Pávez, Enrique Santamaría, and Luis Garzón. 2011. "Cohesión Social E Inmigración. Aportaciones Científicas Y Discursos Político." *Revista Internacional de Sociología* 69(1): 9–32.
- Trilla, Jaume. 2014. "Participación Infantil." In *Participación Infantil Y La Construcción de La Ciudadanía*, , 13–28.
- Unides, Organització de les Nacions. 1948. "Declaració Universal Dels Drets Humans."

10. Webgrafia i recursos audiovisuals

- ♪ Actua TV3: *Dansa per a certa i incerta edat*. Recupera't el 26 de març del 2015. Des de <http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/actua/dansa-per-a-certa-i-incerta-edat/video/4402071/>
- ♪ Art i oficis TV3: *Dansa*. Recupera't el 22 de març del 2015 Des de: <http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/arts-i-oficis/dansa/video/5480215/>
- ♪ Basket Beat: *Projecte d'art i esport comunitari*. Recupera't el 20 de març de 2015. Des de: <http://www.basketbeat.org/>
- ♪ Comusitària: *Arts comunitàries en ruta*. Recupera't el 28 de març de 2015. Des de: <http://comusitaria.wix.com/peripluscat>
- ♪ RTVE.es: *El sistema nacional de orquestras de Venezuela*: Recupera't el 29 de març del 2015
Des de: <http://www.rtve.es/television/20101126/sistema-nacional-orquestas-venezuela/375077.shtml>
- ♪ Xamfrà: *Escola de música del Raval*. Recupera't el 15 de març del 2015.
Des de: <http://xamfra.net/>

11. Índex de gràfics i taules

11.1 Gràfics

Gràfic1. Elements definatoris de la participació.....	41
Gràfic 2. Visió de la participació a 2n i 4t de primària.....	43
Gràfic 3. Visió de la participació a 6è i l'INS.....	43
Gràfic 4. Visió total de la participació.....	44
Gràfic 5. Tradicions culturals a Alcanar.....	46
Gràfic 6. Costums culturals , identitat.....	47
Gràfic 7. Elements definatoris de l'Art.....	48
Gràfic 8. Art en relació al coneixement personal.....	49
Gràfic 9. Autoconeixement a través de l'art.....	50
Gràfic 10. Art, assignatura important.....	51
Gràfic11. Participació en entitats artístiques o culturals.....	52
Gràfic 12. Participació en un futur projecte.....	57

11.2 Taules

Taula 1. Quadre resum dels quatre projectes.....	34
Taula 2. Propostes d'activitats.....	55
Taula 3. Coses que jo puc fer.....	56
Taula 4. Definició dels projectes/missió.....	60
Taula 5. Objectius	61
Taula 6. Paper del dinamitzador.....	63
Taula7. Metodologia.....	64
Taula 8. Treball en Xarxa.....	66
Taula 9. Quadre resum discussió.....	74